

НАЦИОНАЛЕН ОСИГУРИТЕЛЕН ИНСТИТУТ

ИНФОРМАЦИОНЕН БЮЛЕТИН

ГОДИНА XXII, Брой 4, 2022

web: www.nssi.bg

Съдържание

Столичното териториално поделение на НОИ удари най-мащабната измамна схема.....	3
Нараства удовлетвореността от качеството на административните услуги на НОИ.....	11
Над 42 хиляди осигурени лица са се възползвали от програмата на НОИ за профилактика и рехабилитация през 2022 г., 60 процента от тях са жени.....	16
За периода 2017-2021 г. разходите за т.нар. „вдовишки добавки“ се увеличават с 34 процента.....	19
Цел: електронно управление на държавното обществено осигуряване.....	26
НОИ укрепва и разширява присъствието си в световната мрежа на социалноосигурителните институции.....	29
Институционални отговори на последствията от застаряването на населението.....	31

На фокус

Столичното териториално поделение на НОИ удари най-мащабната измамна схема

Териториалното поделение на Националния осигурителен институт (ТП на НОИ) – София град, обслужва най-голям брой осигурители и осигурени лица и съответно - полага интензивни и значителни усилия за противодействие на опитите за злоупотреби със средствата от публичните фондове на държавното обществено осигуряване (ДОО). През годините са установени извършени злоупотреби от осигурителите, които следва да подават информация в Регистъра на осигурените лица (РОЛ) и да издават удостоверителни документи за осигурителен стаж и осигурителен доход, но и от физически лица, представящи със заявленията си за отпускане на пенсии неистински удостоверителни документи.

Първите случаи на неоснователно подавани данни в РОЛ от осигурители във връзка с изплащане на парични обезщетения бяха установени още през 2009 г. като в периода от 2010 до 2012 г. са подадени над 200 сигнала до Национална служба „Криминална полиция“.

ТП на НОИ – София град противодейства успешно и на най-мащабната и организирана схема за измами, установена в системата на НОИ, за източване на средства от фонд „Пенсии“ на ДОО чрез използване на неистински удостоверителни документи за осигурителен стаж и доход, издадени от Държавна фирма (ДФ) „Строймашинженеринг“. Схемата е разкрита и доказана от извършените от столичното ТП на НОИ проверки и от разследване, проведено от МВР и от Националната следствена служба, по подаден от поделението сигнал до прокуратурата. Установеното при разследването сочи за предварителна и продължителна във времето подготовка, като е избран „подходящ“ осигурител – държавна фирма в несъстоятелност от 1997 г., заличена през 2012 г., обявила се за правоприменик на друга държавна фирма – „Транстехника“, учредена през 1989 г. и правоприменик на Стопанско обединение „Вагоностроене“, включващо няколко завода. По този начин ДФ „Строймашинженеринг“ се явява привидно легитимирана да съхранява ведомости за заплати на СО „Вагоностроене“ и ДФ „Транстехника“ и включените в състава им заводи и поделения за периода от 1982 г. до 1999 г.

След заличаването на фирмата, в Осигурителния архив на НОИ от физическо лице са предадени ведомости на посочените осигурители. Впоследствие чрез графологически експертизи е установено, че подписите на множество от работниците, фигуриращи във ведомостите, не са автентични, а за лица, чиято автентичност на подписа е потвърдена, е установено, че в действителност са работили при друг работодател, видно от документи, които не са били представени в пенсионното производство. След предаване на ведомостите на заличения осигурител, в периода 2012 г. – 2017 г. в ТП на НОИ - София град са подадени стотици заявления за отпускане или преизчисляване на отпуснати

вече лични пенсии с приложени трудови книжки и удостоверения по обр. УП-2 и УП-3 за осигурителен стаж и осигурителен доход, на които е придаден вид, че са издадени в периода 2000 г. - 2005 г. от ДФ „Строймашинженеринг“.

От руините на ЖП завода „изпълзват“ фалшиви УП-та

По констатирани от пенсионния орган външни нередовности на удостоверителните документи, както и с оглед установената практика в тези случаи, преди да се поиска преизчисляване на пенсията лицето да се снабди с копие от заявлението за пенсиониране с описаните осигурителни периоди, в НОИ е направен задълбочен анализ и са извършени допълнителни проверки, от които е установено, че представените удостоверителни документи са антидатирани (издадени са по-късно от посочената в тях дата на издаване), както и че ДФ „Строймашинженеринг“ е правоприменик само на една от дъщерните фирми на ДФ „Транстехника“.

В над 90 на сто от случаите (освен от ДФ „Строймашинженеринг“) заявителите представят и удостоверения по обр. УП-30, издадени от ЖПЗ „Г. Димитров“, а в трудовите им книжки има заверен стаж от завода, който като част от състава на СО „Вагоностроене“ за кратък период е бил към ДФ „Транстехника“. При издаването на тези документи е използвано обстоятелството, че през 1999 г. архивът на ЖПЗ „Г. Димитров“ е бил унищожен при пожар. Всички удостоверителни документи за трудов стаж, издадени от ЖПЗ „Г. Димитров“ и ДФ „Строймашинженеринг“, са за длъжности от първа или втора категория труд и са за периоди, които стриктно допълват липсващи периоди на действително положен трудов стаж. В издадените образци УП-2 за осигурителен доход са посочени високи размери на дохода, които значително надвишават средномесечната работна заплата/ средномесечния осигурителен доход за страната и са нереалистични с оглед на обявената от 1993 г. неплатежоспособност на фирмата. Такива документи са използвани и с цел повишаване на индивидуалния коефициент на вече отпуснати пенсии. В приключилите през периода 2019 - 2022 г. десетки съдебни дела по жалби на лица, депозирали в ТП на НОИ - София град документи от ЖПЗ „Г. Димитров“ и ДФ „Строймашинженеринг“, по недвусмислен начин се доказва, че тези документи са неистински и не удостоверяват реално придобити осигурителен стаж и осигурителен доход в посочените предприятия. В съдебните производства се доказва, че лицата в претендираните периоди са работили при друг осигурител и често образователната и професионална им квалификация не предполага работа на посочените в документите длъжности – според последните в лелярски цех са работили учители, свещеници, художници, медицински сестри, спортисти и др. Общият брой заявления, подадени в ТП на НОИ - София град в периода от 2012 г. до 2017 г. с документи от посочената държавна фирма е над 350. С разкриването от ТП на НОИ - София град на схемата за ощетяване на фонд „Пенсии“ е предотвратено нанасянето на щета на ДОО в особено големи размери, предвид че се касае за дългосрочни плащания, за които биха били необходими ежегодно по няколко милиона лева.

След период на „затишие“, от 2019 г. беше констатирано значително завишаване на опитите за злоупотреби, което наложи системното извършване на проверки и анализи на данните от информационната система на НОИ. Установени са осигурители, подали уведомления за сключени трудови договори с назначени много лица с възнаградения в размери равни или близки до максималния осигурителен доход за съответната година, без да са внесени осигурителни вноски или осигурители, назначавали за кратък период от време лица, които след това са подавали заявления за отпускане на парично обезщетение за безработица. Такива осигурители са определени като рискови, а резултатите от извършените при тях проверки/ревизии по разходите на ДОО в преобладаващата част доказват, че се касае за фиктивни осигурители, които не извършват в действителност никаква стопанска дейност, съответно - нямат приходи от нея, но подават данни в регистрите на НАП за „назначени“ лица, които реално не са упражнявали трудова дейност и не са имали качеството на осигурени лица. При доказване на тези факти подадените данни се заличават от регистрите. По отношение на такива рискови осигурители бе завишен както последващият контрол - чрез извършване на проверки и ревизии по разходите на ДОО, така и предварителният контрол в производствата при преценка на правото и изчисляване на размера на паричните обезщетения и пенсиите.

От 01.01.2019 г. до 31.10.2022 г. от инспекторите по осигуряването в отдел „Контрол по разходите на ДОО“ на дирекция „Краткосрочни плащания и контрол“ са извършени 41 645 проверки и ревизии. От тях сигналите по повод на изплащане на парични обезщетения за временна неработоспособност и безработица и гарантирани вземания са както следва:

- за 2019 г. – 518;
- за 2020 г. – 1016;
- за 2021 г. – 1313;
- за 2022 г. – 1310 /до 31.10.2022 г./

Констатираните още през 2019 г. случаи на злоупотреби с фондовете на ДОО доведоха до извършването на обстоен анализ на всеки един случай, при който са констатирани съответните индикации. В резултат на извършения последващ контрол като рискови към 31.10.2022 г. са определени 584 дружества. За тях е установено, че неоснователно са подавали данни в РОЛ и след заличаване на същите по предвидения в закона ред (заличени са общо 150 186 записи), са предприети действия за възстановяване на неоснователно извършените осигурителни плащания.

За периода броят на ревизионните документи и разпореждания за възстановяване на суми е както следва:

2019 г.

1. Ревизионни актове за начет – 259 на стойност 226 938,81 лв.;
2. Ревизионни записки – 1 689 ;
3. Констативни протоколи – 7 490;
4. Разпореждания по реда на чл. 114 от КСО – 2 476 на стойност 2 099 820,58 лв., в т. ч. след заличаване на данни – 262 на стойност 1 049 647,79 лв.

2020 г.

1. Ревизионни актове за начет – 343 на стойност 909 263,61 лв., в т.ч. след заличаване на данни – 16 на стойност 615 230,58 лв.
2. Ревизионни записки – 2 082;
3. Констативни протоколи – 6 666;
4. Разпореждания по реда на чл. 114 от КСО – 3 330 на стойност 3 400 273,45 лв., в т. ч. след заличаване на данни – 541 на стойност 1 915 280,25 лв.

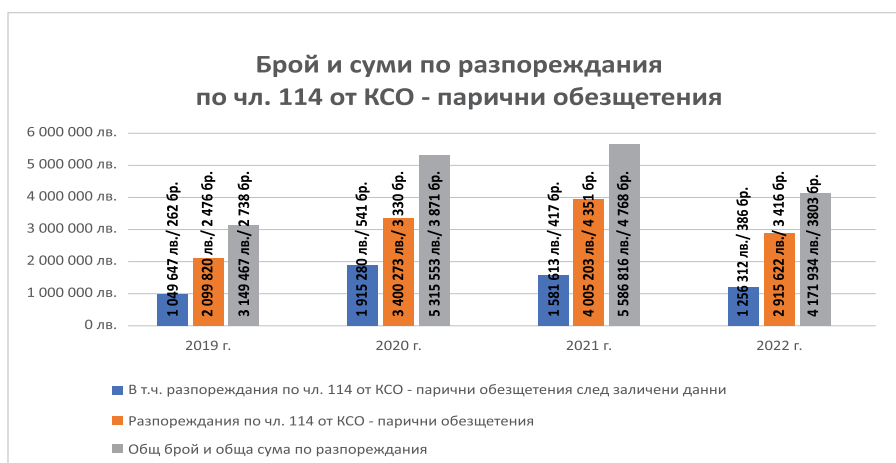
2021 г.

1. Ревизионни актове за начет – 373 на стойност 616 504,05 лв., в т.ч. след заличаване на данни – 20 на стойност 369 512,12 лв.;
2. Ревизионни записки – 2009;
3. Констативни протоколи – 7383;
4. Разпореждания по реда на чл. 114 от КСО – 4 351 на стойност 4 005 203,13 лв., в т. ч. след заличаване на данни – 417 на стойност 1 581 613,20 лв.

2022 г. /до 31.10.2022 г./

1. Ревизионни актове за начет – 345 на стойност 2 355 817,13 лв., в т.ч. след заличаване на данни – за 23 на стойност 460 381,19 лв.;
2. Ревизионни записки – 1596;
3. Констативни протоколи – 11 410;
4. Разпореждания по реда на чл. 114 от КСО – 3 416 на стойност 2 915 621,97 лв., в т. ч. след заличаване на данни – 386 на стойност 1 256 311,97 лв.

Делът на установените злоупотреби със средства на фондове „Общо заболяване и майчинство“ и „Безработица“ на ДОО и предприетите действия по възстановяване на тези средства спрямо цялостната контролно-ревизионна дейност по разходите на ДОО в ТП на НОИ - София град се онагледява по години по следния начин:

Делът на ревизионните актове за начет, съставени на „рискови осигурители“ спрямо общия брой на ревизионните актове по за начет по години е както следва:

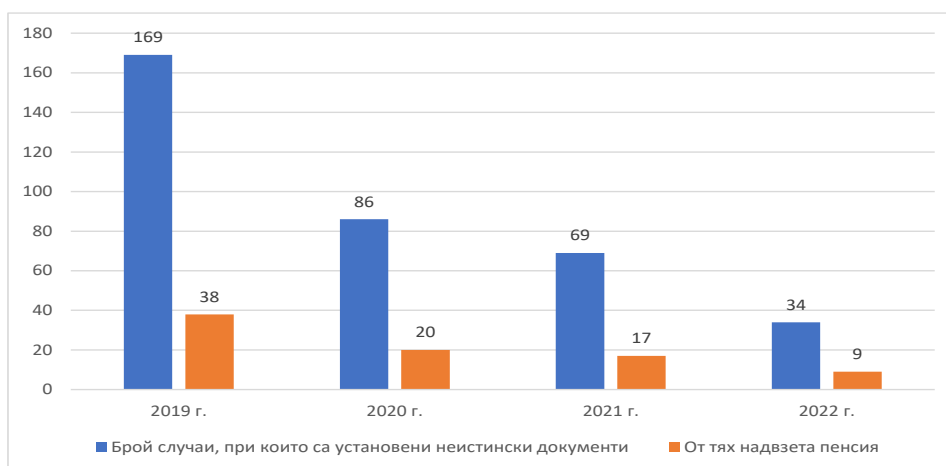
Спадът на относителния дял на разпорежданията по реда на чл. 114 от КСО и на ревизионните актове за начет, издадени след заличаване на данни, се дължи изцяло на високото качество на работа, както на контролните органи, така и на останалите служители в дирекция „Краткосрочни плащания и контрол“ при ТП на НОИ – София град.

От контролните органи на ТП на НОИ – София град са подадени са 239 сигнала до прокуратурата за дейността по краткосрочни плащания и контрол, по част от които разследването се води срещу организирана престъпна група.

Законосъобразността на издадените от служителите в дирекция „Краткосрочни плащания и контрол“ при ТП на НОИ - София град административни актове за възстановяване на неоснователно извършени осигурителни плащания по повод неоснователно подадени данни от рискови осигурители, са потвърдени от Върховния административен съд.

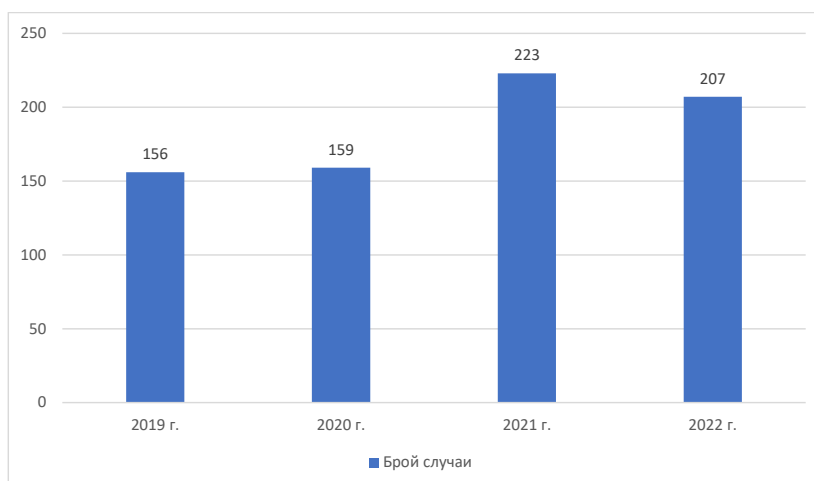
Противодействието на опитите за измами става все по-ефективно и в пенсионните производства

През разглежданите години се повиши значително ефективността на противодействието на опитите за злоупотреби със средства и на фонд „Пенсии“ на ДОО чрез използване на неистински удостоверителни документи за доказване на осигурителен стаж и осигурителен доход в пенсионното производство. С оглед на безспорно доказани случаи на представени неистински документи служителите подобриха уменията си при преценка на представените документи за външни нередовности, което способства за своевременното извършване на допълнителни проверки и предотвратяване на неоснователно отпускане или преизчисляване на пенсии, като от графиката по-долу е видна тенденцията за намаляване на случаите, при които лицата използват неистински документи.

В резултат на непрекъснатия превантивен контрол бяха елиминирани опитите за отпускане на наследващи се пенсии, които като дългосрочно осигурително плащане, подлежащо на ежегодно служебно преизчисление биха ошемили фонд „Пенсии“ на ДОО със значителна сума.

Предвид засиления през периода последващ контрол по отношение на рисковите осигурители, в резултат на който бе заличена информация за осигурителен стаж и осигурителен доход в РОЛ, се увеличават случаите на над-взетите пенсии:

Подадените сигнали до прокуратурата по повод представени от лицата неистински документи в пенсионното производство за периода са общо 77.

Събраните суми за погасяване на установени задължения към ДОО от неоснователно извършени осигурителни разходи за обезщетения и пенсии са както следва:

- 2019 г. - 1 440 902.98 лв.
- 2020 г. - 2 358 213.65 лв.
- 2021 г. - 3 295 181.88 лв.
- 2022 г. /до 31.10.2022 г./ - 2 926 457.04 лв.

Как (не) действат схемите?

Обезщетения по сметките на...осигурителя

Явлението се установява при извършени прегледи и издадени болнични листове от ЛКК при т. нар. „свободен прием“ (без направление от лични лекар) на лица, за които в удостоверенията към болничните листове осигурителят е декларирал банкови сметки, на които лицата „във временна неработоспособност“ не са титуляри.

Осигурител подава данни в регистъра на трудовите договори за сключени такива с лица на длъжности „шофьор лекотоварен автомобил“, „търговски представител“, „моден дизайнер“ и подава информация в регистъра на осигурените лица за осигурителен доход, близък до максималния, въз основа на които са изплатени обезщетения за временна неработоспособност в размер на 66 025 лв.

В хода на проверката по разходите на ДОО е изискана информация от ГД „Гранична полиция“ за „назначените“ лица, като от предоставената справка е установено, че те не са пребивавали в България за периодите, за които са издадени болничните листове. При извършена документална проверка в медицинското заведение, в което е ЛКК, издадала болничните листове, не са установени нарушения на нормативните документи, регламентиращи експертната на временната неработоспособност. Документите са оформени и с попълнени всички реквизити за извършени свободни прегледи от ортопед – травматолог от платено заседание на ОЛКК (в книгата за заседания на ОЛКК са вписани надлежно издадените болнични листове). След като е изискана информация от банките, в които са открити банковите сметки, посочени в удостоверенията към болничните листове, попълнени от осигурителя, се установява, че те са лични банкови сметки на управителя на дружеството-осигурител и негови роднини.

„Калоян“ ми предложи да „взимам безработица“

След като осигурително правоотношение е прекратено на основание, по което паричното обезщетение за безработица се отпуска за минималния срок в минимален размер, дружество назначава за броени дни 280 човека, след което прекратява трудовото правоотношение на друго правно основание, което обуславя промяна на срока и размера на обезщетението за безработица. По подадените в периода 2015-2017 г. заявления за отпускане на парични обезщетения за безработица е изплатена обща сума в размер на 466 859,31 лв. от фонд „Безработица“ на ДОО.

При извършената проверка по-голямата част от лицата признават, че не са работили в дружеството, а при регистрирането си в Агенцията по заетостта от служител, представящ се с името Калоян, им е предлагано „краткотрайно“ назначаване в познато на него дружество срещу определена сума пари или срещу полагање на личен труд в частен имот на „Калоян“. Така на лицата е било осигурявано изплащане на паричното обезщетение за безработица в по-висок размер и за по-дълъг период. При проверката е установено, че от страна на същото дружество са подавани и необходимите документи за изплащане на парични обезщетения за временна неработоспособност, бременност и раждане за 10 лица, на които са изплатени общо 40 475.03 лв. от фонд „Общо заболяване и майчинство“.

Семейство „предприемачи“ с над 300 фирми на свое име

Контролните органи на ТП на НОИ - София град са установили семейство, живеещо в село в област Монтана, чиито членове са собственици и/или управители на над 300 търговски дружества. Всички замесени декларират, че нямат трудово-правна или счетоводна документация на дружествата, не познават лицата, назначени в дружествата и че е „злоупотребено“ с личните им данни. Резултатите от извършените проверки сочат за подготвена схема за злоупотреба със средства на ДОО, която е в класическия вариант – подаване на данни в регистъра на трудовите договори за сключени такива с лица с трудово възнаграждение в размер, близък до максималния осигурителен доход, подаване на данни в регистъра на осигурените лица за осигурителен стаж и осигурителен доход без лицата в действителност да са работили, да са получавали заплати и да са внесени осигурителни вноски. След „придобиване на качеството осигурено лице“, лицата за които са подадени данни скоростижно стават временно неработоспособни, безработни или искат преизчисления на пенсиите си по данни от регистъра на осигурените лица, с включване на високия осигурителен доход, който в действителност не са получили.

Дружество със 150 назначения – до един „продавачи интернет търговия“

От контролните органи на ТП на НОИ - София град е установено фиктивно дружество с назначени за периода 2015 г. - 2019 г. над 150 лица (в голямата си част в пенсионна възраст) по трудови договори единствено на длъжност „продавач интернет търговия“, за които са подадени данни с максимален осигурителен доход. При извършената проверка се установява, че на вписания адрес за кореспонденция се помещава юридическа кантора, предлагаща счетоводно обслужване, а на регистрирания адрес за управление е намерен отдавна затворен офис на дружество, извършващо „счетоводно обслужване“ със същия фиктивен собственик. Доказателства за извършвана стопанска дейност и в направения от НАП данъчен профил на фиктивното дружество не са установени – няма регистрирани фискални устройства, няма актуални платежни сметки, няма документация за регистрирани онлайн платформи за електронна търговия. При събиране на сведения за извършваната трудова дейност от назначените лица никое от тях не може конкретизира каква „електронна търговия“ се извършва от дружеството, нито в каква сфера е насочена извършваната дейност - търговия със стоки или услуги, продавани или само предлагани на потребителите. Лицата не могат да посочат никакви електронни адреси на регистрирани онлайн платформи, където да фигурират предлагани продукти и услуги със своите характеристики и продажни цени, куриерски фирми или платежни платформи, чрез които да са се осъществявали разплащанията с клиенти, както и каквито и да било други специфики, свързани с електронната търговия. Нещо повече - от представените противоречиви сведения и допълнителни справки за назначените лица е установено, че реално упражняват дейност в няколко на брой конкретни дружества по сключени допълнителни правоотношения, където се подават данни с нулев осигурителен доход, с което допълнително се ощетява ДОО. Въз основа на неправомерно подадените чрез фиктивното дружество данни са били изплатени суми в общ размер над 100 000 лв.

Свързаност между множество фирми

Контролните органи на ТП на НОИ - София град са установили организирана дейност при извършване на злоупотреби с фондовете на ДОО от две големи групи в особено големи размери. Всяка от тях неправомерно декларира данни във фиктивни дружества - над 40 броя, установени за всяка група, регистрирани на името на лица с нисък социален статус. Във всяко дружество назначените по трудово правоотношение са от 10 до 30 лица, като при започване на проверка сключените трудови договори се прекратяват и лицата се назначават в новообразувани фиктивни дружества. Извършените плащания от фондовете на ДОО варират в размери от хиляда до над сто хиляди лева за конкретно дружество.

Едната установена група действа чрез конкретно установено лице, извършващо счетоводна дейност, като е констатирано, че неправомерно подаваните данни в регистрите на НАП и НОИ се осъществяват от няколко идентични IP адреси с КЕП, издадени на името на фиктивните управители.

При втората установена група злоупотребите се извършват от семейство, в което съпругата притежава счетоводна кантора, а съпругът управлява бизнес, осъществяващ международна спедиторска дейност. Фиктивните дружества се регистрират на малограмотни лица или граждани на съседна държава, които от своя страна делегират права за представителство чрез нотариално заверени генерални пълномощни на няколко лица. Всички дружества са регистрирани на три адреса за кореспонденция, на които е осигурено целодневно присъствие на едно от упълномощените лица, които са упълномощени само да получават документи, но нямат представителна власт по отношение на осигурителите и съответно „нямат представа“ за извършваната стопанска/търговска дейност от което и да било от дружествата, нито къде и от кого се съхранява документацията на дружеството.

Работа по граждански договор преди фирмата да е съществувала

Констатирани са няколко дружества, подавали данни за голям брой лица според „нуждите“ на всяко от лицата от осигурителен стаж и доход. Обичайно данните са подавани на една и съща дата, но обхващат големи периоди назад във времето. Декларирано е, че лицата са осигурени без трудови правоотношения, като част от данните са подадени за периоди, през които дружества все още не са били регистрирани в търговския регистър. При направени запитвания до НАП, очаквано за контролните органи на ТП на НОИ – София град, се установява, че за съответните периоди лицата нямат подадени декларации по чл. 50 от ЗДДФЛ с деклариран доход извън трудови правоотношения.

Сключване на трудов договор с покойник

В ЕООД, след смъртта на едноличния собственик и управител, счетоводителят продължава да назначава лица по трудови правоотношения и да подава данни по електронен път, с КЕП за осигурителен стаж и осигурителен доход. Представяни са данни с КЕП за изплащане на парични обезщетения за временна неработоспособност. В хода на проверките част от „назначените“ лица са представили пред контролните органи на ТП на НОИ – София град трудови договори, сключени и подписани от името на починалия управител след датата на смъртта му. Според инфантилните обяснения на счетоводителя „преди да почине, собственикът на дружествата оставил известна сума за заплати след смъртта му“.

С какво ли точно се занимава този „асистент офис“?

Лице, подало заявление за изплащане на парично обезщетение за безработица, не може да посочи адрес на работното си място в проверяваното дружество. „Служителката“, назначена на длъжност „асистент офис“ твърди, че не знае, тъй като „шофьор на такси, осигурен от дружеството, я е вземал всеки ден от конкретна метростанция“ и я превозвал до въпросния офис.

Самоосигуряваща се жена и строител – офицери във Военната академия

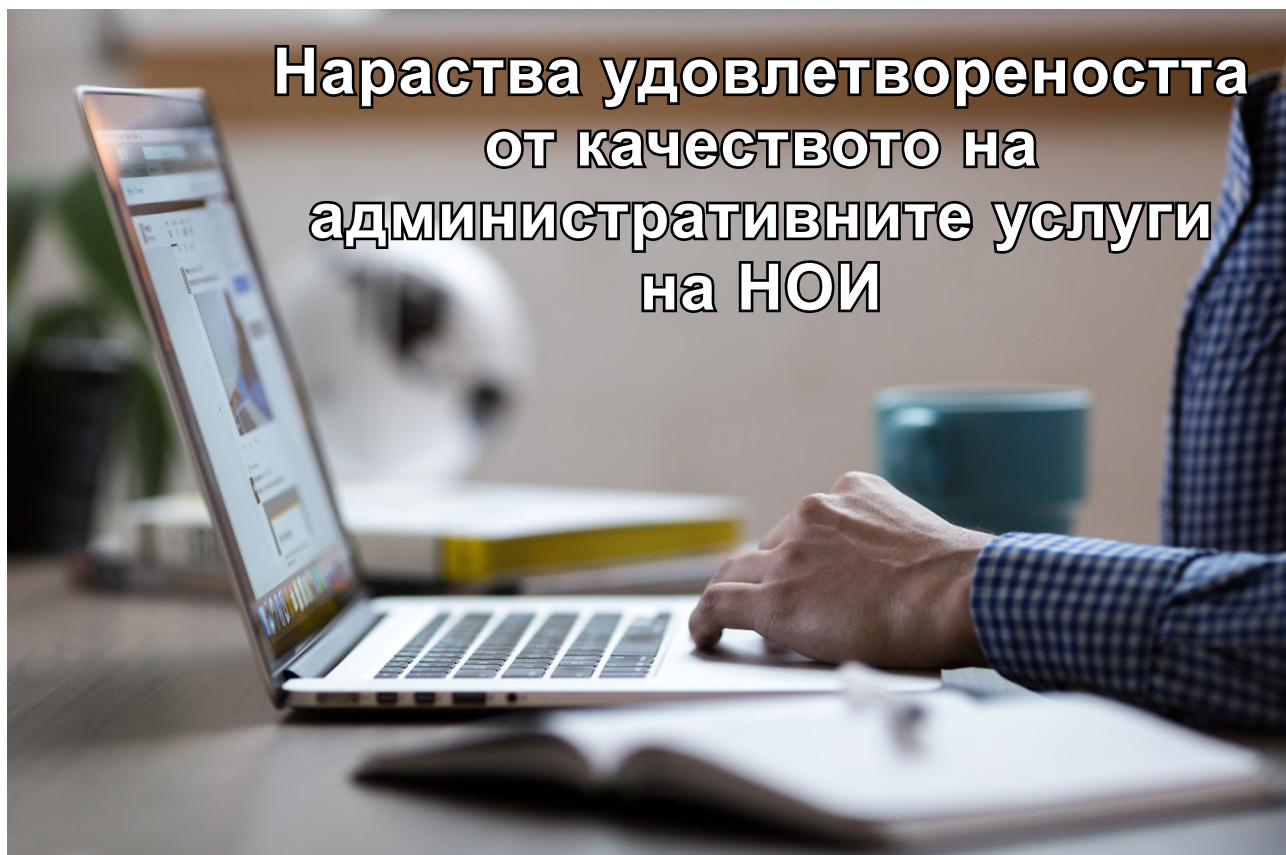
Жената има осигурителен стаж като самоосигуряващо се лице и с цел отпускане на пенсия за осигурителен

стаж и възраст представя удостоверение от поделение на МО за 14 години стаж като свръхсрочно служещ и офицер и УП-2 за осигурителен доход за три години. Мъжът, иначе работещ като строител и технически ръководител на строеж, няма необходимия осигурителен стаж и за да отговори на изискванията представя също удостоверени по обр.УП-3 и УП-2 от същото поделение на МО за 18 години и 10 месеца стаж като свръхсрочно служещ и офицер. След извършване на проверка в поделението, очаквано е установено, че двете лица не фигурират нито в списъчния състав, нито във ведомостите за заплати.

Родилка е леяр по време на раждането

Жена, навършила пенсионна възраст през 2020 г., подава заявление за пенсия като представя документ, удостоверяващи осигурителен стаж и осигурителен доход. Съгласно представената трудова книжка за определен период от време жената работи като „леяр“ и представя и образец УП-2 за осигурителния доход за три години през този период. По данни от НБД „Население“ на ГД ГРАО е установено, че по време на базисния период заявителката е родила дете, но няма данни през годината на раждане да е прекъсвала работа. При извършената проверка от контролните органи на НОИ е установено, че жената не фигурира във ведомостите на посочения осигурител.

Материалът е подготвен от експертен екип на териториалното поделение на НОИ в София-град

Първата и основна цел в стратегията на Националния осигурителен институт (НОИ) е предоставянето на висококачествени административни услуги и нарастване на потребителската удовлетвореност. Изпълнението ѝ се следи чрез редица стандартизирани методи, един от които е анкетното проучване, което се утвърди като надежден инструмент за обратна връзка с клиентите, ползващи административните услуги на НОИ, за своевременно отчитане на нагласите им и въвеждане на иновации в обслужването. Проучването се провежда ежегодно чрез електронна анкета, публикувана на интернет страницата на института. През септември 2022 г. НОИ обнови изцяло своята интернет страница, като подобри значително визията ѝ, реорганизира структурата и улесни достъпността на съществуващите менюта. Това доведе до многократно увеличение на респондентите. Електронният въпросник получи над 6000 отговора – надеждна гаранция за представителност и достоверност на резултатите.

Анкетата дава информация за разпределението на клиентите според вида на използваните административни услуги. Оценяват се следните основни индикатори:

1. Качество на административната услуга;
2. Време за изчакване в приемните;
3. Време за отпускане на обезщетенията;
4. Достъпност на информацията за предоставяните услуги;
5. Етично поведение на служителите;
6. Иновативност в обслужването;
7. Качество на електронните услуги;
8. Качество на електронната страница;
9. Качество на телефонните комуникации.

Част от изброените индикатори са свързани със спазване на утвърдени стандарти, нормативни правила и про-

цедури за административно обслужване, които обективно предопределят впечатленията на потребителите. Същевременно, във всяка годишна анкета се включват и актуални въпроси за поведенческите аспекти на обслужването, информираността и индивидуалните впечатления на клиентите, които зависят пряко от личния контакт. Специален акцент се поставя върху оценките на потребителите за иновативността, дигитализацията и алтернативните форми за предоставяне на услуги.

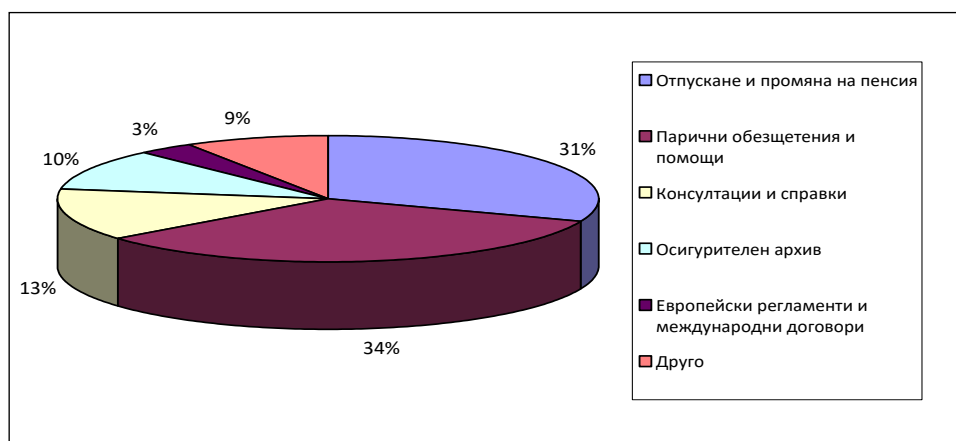
Методиката на проучването позволява да се съпоставят резултатите с тези през предходните години, да се направи анализ на ефективността на мерките, предприети в сферата на административното обслужване, и да се планират проекти и дейности за развитие.

Данните за 2022 г. очертават и някои динамични промени, които могат да се тълкуват като пряк резултат от целенасочената политика за подобряване на дейността в центровете за административно обслужване на НОИ. Една от трайните и устойчиви тенденции е ежегодното увеличаване на клиентите, които използват само електронни административни услуги и не посещават приемните във въпросните центрове в страната. Делът им достигна 12% и отбеляза ръст с два процентни пункта спрямо 2021 г. Ако през предходните две години нарастването се обясняваше предимно с ограничителните противоепидемични мерки, през 2022 г. основен фактор е подобряването на достъпността и стабилността на качеството на електронните услуги в НОИ.

Центровете за административно обслужване все пак запазват ключовата си роля при контактите с НОИ за 88% от осигурените лица. Според данните от анкетата, приемните за краткосрочни обезщетения са имали най-много клиенти през тази година – над една трета от всички потребители на административни услуги са посетили офисите на института с въпроси от тази сфера. Нарастването им от над десет процентни пункта се дължи на общото увеличение на бенефициентите на краткосрочните плащания през 2022 г. Тенденцията кореспондира със статистическите данни за ръст на лицата с платени обезщетения от държавното обществено осигуряване (ДОО).

В процентно отношение намалява броят на посетителите в пенсионните приемни. За една година делът им е спаднал от 36% на 31%. Особено отчетлива е тази тенденция при пенсиите, отпуснати по европейски регламенти и международните договори, където делът на посетителите е намалял повече от два пъти. Там обаче по обясними причини броят на клиентите в номинално отношение е доста по-малък. По-ниски са и процентите на посещенията за консултации и справки. Тази тенденция прави видим ефекта от внедряването на нови електронни услуги в областта на пенсиите, непрекъснатото актуализиране на справочните услуги и калкулатори за изчисляване на прогнозния размер на пенсиите, както и от системата за електронен обмен на документи между страните от Европейския съюз.

Фиг. 1: Разпределение на клиентите по вид на използваните услуги

През последните години общата оценка за **качеството на административните услуги** поддържаше относително добро равнище с около 60% удовлетворени потребители. За първи път през тази година оценката е видимо по-висока – над 74% от анкетираните са посочили че са удовлетворени от качеството на услугите, като в приемните за пенсии делът им е 72,4%, а в приемните за краткосрочни обезщетения – 76,2%.

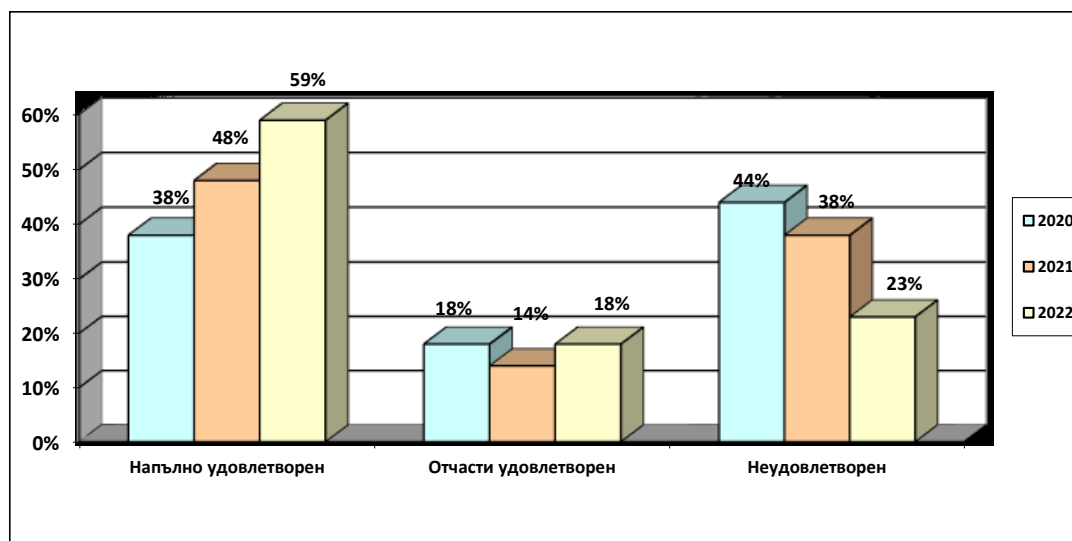
В предходните проучвания икономически активните получатели на краткосрочни обезщетения бяха по-критични от

пенсионерите. При тях степента на неудовлетвореност достигаше до 44%. През 2022 г. обаче те оценяват качеството на обслужване по-високо от това в пенсионните приемни. Чувствителното нарастване на удовлетвореността е оценка за цялостната организация на дейността в териториалните поделения и оптимизирането на приема в Центровете за административно обслужване.

Респондентите оценяват **времето за предоставяне на услугата** по два показателя – „престой в приемните“ и „период за отпускане на обезщетение“. Вторият индикатор се включва за първи път в анкетата през 2022 г. и е свързан с оперативната цел на НОИ за съкращаване на времето за обработка на документите и избягване на закъснения над законоустановения срок.

Анкетата потвърждава позитивната тенденция към все по-експедитивно обслужване на клиентите. Делът на лицата, които са напълно удовлетворени от времето за оказване на услугата нараства с 15 пункта, а неудовлетворените клиенти са почти два пъти по-малко в сравнение с 2020 г. (Фиг. 2). При предходните изследвания именно времето за обслужване получаваше по-ниска оценка в сравнение с останалите критерии за добро административно обслужване. Върху нивата на удовлетвореност рефлектират както дискомфортът на физическата дистанция, така и ограничената пропускателна способност на приемните и опашките пред тях. Расте и процентът на посетителите, които намират за добре визуализирана насочващата информацията за услугите в приемните - 69% през 2022 г. (при само 60% през 2021 г.) са оценили този подход към клиентите в НОИ за адекватен. Данните показват, че през тази година центровете за административно обслужване на институцията успешно са се адаптирали към изискванията на осигурените лица и осигурителите.

Фиг. 2: Оценки за времето, изразходвано за предоставяне на услугата

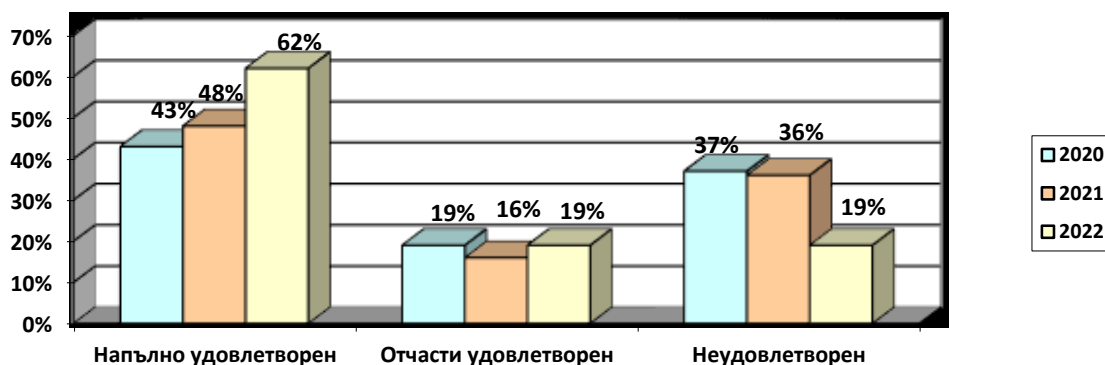

Основно предизвикателство остава времето за обработка на документите, изчисляване и отпускане на обезщетенията. Според субективната преценка на бенефициентите в 29,6% от случаите те са получили обезщетенията си със закъснение. Тази преценка не винаги се основава на познаване на нормативно установените срокове, но при всички случаи е индикатор за разминаване с очакванията на клиентите и скоростта на работа на администрацията. Отчитайки този проблем, НОИ предвижда оптимизация на работните процеси, в т.ч. и чрез усъвършенстване на технологичната среда, ускоряване на информационния обмен, дигитализация и разширяване на достъпа до регистри на други администрации

Поведението на служителите традиционно получава най-висока оценка сред елементите, показващи нивото на административното обслужване. Удовлетворени са над 80% от клиентите. Делът на лицата с най-високата оценка - „напълно удовлетворен“, е с почти 20 процентни пункта по-висок в сравнение с оценката през 2020 г. (Фиг. 3). Специално внимание се обръща на действия, които могат да бъдат изтълкуват като корупционен натиск. В най-широк контекст

анкетата дава информация за всички възможни нарушения на професионалната етика от страна на държавните служители, а не само до юридическата дефиниция на термина „корупция“ като злоупотреба с цел лично облагодетелстване. Приоритетното предоставяне на услуга на приятелски начала също може да се приеме за корупция според респондентите. През 2022 г. около 9% от анкетираните посочват че са били свидетели на подобни практики. Делът им остава един от най-ниските в сравнение със сходните индикатори в други публични администрации в България.

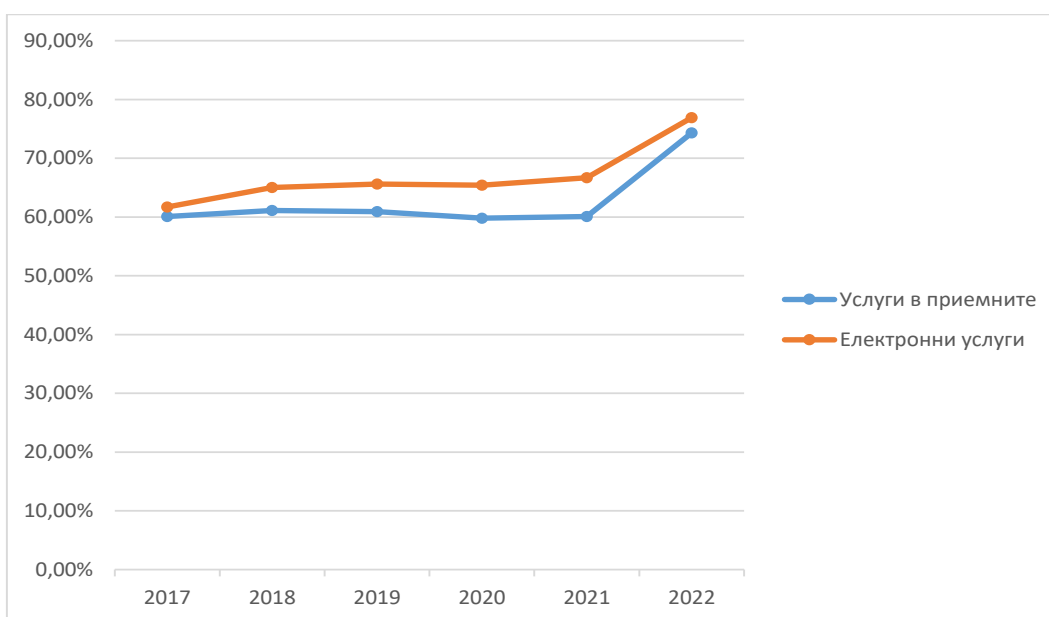
Фиг. 3: Оценка на поведението на служителите

На въпроса дали считат, че НОИ въвежда иновативни услуги и форми за обслужване, положителен отговор дават 80,4% от респондентите. През 2020 и 2021 г. това мнение са споделяли само две трети от попълнените анкети.

Близо 90% от клиентите на НОИ редовно използват електронните услуги и справки, достъпни чрез интернет страницата на института. Както и през предходните години, оценката на анкетираните за този вид услуги остава висока и показва непрекъснат ръст. Удовлетворени са 76,9% от потребителите. Повишаването на удовлетвореността има значително по-добра динамика в сравнение с услугите на гише в приемните на НОИ (Фиг. 4). Позитивният тренд се потвърждава и от данните за потребителската активност на интернет страницата на НОИ. Тя е основен източник на информация за 87,7% от клиентите на НОИ. От тях 80% са удовлетворени от функционалността и съдържанието.

Фиг. 4: Динамика на удовлетвореността от качеството на услугите в приемните и електронните услуги

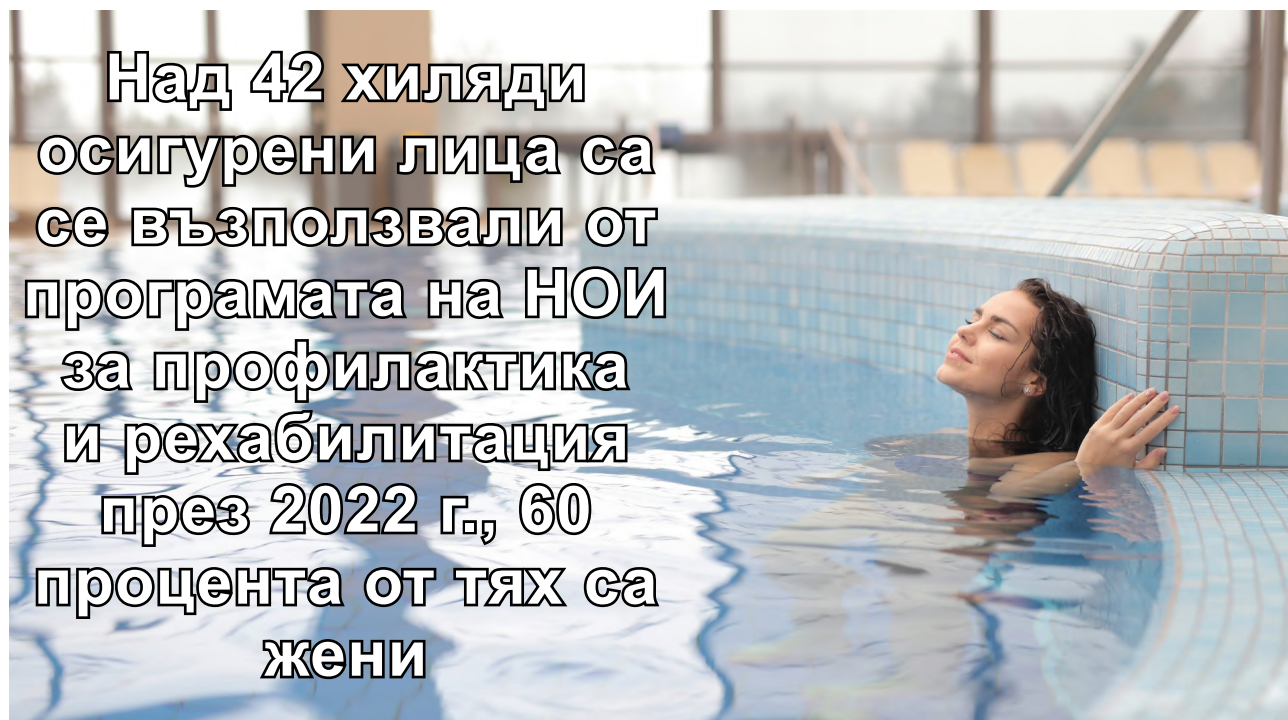
Телефонните консултации и справки остават важен канал за комуникация с клиентите. През тази година той изигра ключова роля за информиране на клиентите при две мащабни кампании за разясняване на преизчислените пенсии. Разкрита беше допълнителна гореща линия за пенсионни консултации.

Близо половината от анкетираните лица са използвали услугите на Контактния център на НОИ през годината. Нивото на потребителската удовлетвореност е 64,6%, което е с четири пункта по-високо в сравнение с предходната година, но все още остава по-ниско в сравнение с останалите услуги. Основен проблем за потребителите, които са останали неудовлетворени, е продължителното изчакване на свободен оператор. Ситуацията ескалира при промени в осигурителното законодателство или въвеждане на нови процедури, за които е необходимо консултиране, разяснение на специфични казуси и допълнителна информация. Популяризирането на алтернативните канали за справки в интернет и публикуването на актуална и достъпна информация за потребителите са част от общата стратегия за повишаване на клиентската удовлетвореност.

Материалът е подготвен от Теодора Нончева, директор на дирекция „Обществени комуникации“

Възстановяване

Над 42 хиляди осигурени лица са се възползвали от програмата на НОИ за профилактика и рехабилитация през 2022 г., 60 процента от тях са жени

Дейността по профилактика и рехабилитация, финансирана от Националния осигурителен институт (НОИ) се провежда за 24-та поредна година. Популяризирането на дейността създаде голям обществен интерес през годините и увеличи броя на лицата, които при наличие на медицински показания ползват правото на парична помощ за профилактика и рехабилитация. НОИ изпълни програмата за профилактика и рехабилитация дори и в условията на пандемията от коронавирус през 2020 г. и 2021 г. След двете кризисни години очаквано се наблюдава тенденция на увеличение на броя на лицата, възползвали се от програмата. През 2022 г. те са с около 5000 повече спрямо предходната година.

Право на парични помощи за профилактика и рехабилитация имат лицата, за които са били внесени или са дължими осигурителни вноски за период от шест последователни календарни месеца, предхождащи месеца, през който се провежда профилактиката и рехабилитацията. Това изискване не се отнася за лицата с увреждане, получено в резултат от претърпяна трудова злополука или професионална болест. Право на парични помощи имат и лицата, получаващи лична пенсия за инвалидност, ако не са навършили стандартната пенсионна възраст и срокът на инвалидността в експертното им решение на ТЕЛК/НЕЛК не е изтекъл. Паричната помощ на всяко правоимащо лице се предоставя еднократно в рамките на една календарна година, като продължителността е 10 дни.

Всяка година със Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване се определят средства, които да се разходват за тази дейност по условия и ред, регламентирани в Наредба № 1 от 13 февруари 2007 г. за ползване и изплащане на паричните помощи за профилактика и рехабилитация. За 2022 г. предвидените средства бяха в размер на 25 239 000 лв., сключени бяха договори с 22 юридически лица за общо 52 изпълнители на дейността по профилактика и рехабилитация, разположени на територията на 16 области - София-град, София-област, Пловдив, Варна, Бургас, Хасково, Ловеч, Габрово, Монтана, Пазарджик, Стара Загора, Добрич, Благоевград, Кюстендил, Велико Търново и Смолян.

С най-голям брой изпълнители и съответно - с най-висок относителен дял сред тях, се открояват областите: Бургас (9 изпълнители или 17,3% от общия брой), Пловдив (7 изпълнители или 13,5% от общия брой), София-град и Пазарджик (по 5 изпълнители или по 9,6% от общия брой), София-област, Смолян, Стара Загора, Благоевград и Монтана (по 3 изпълнители или по 5,8% от общия брой).

Финансирането на дейността по профилактика и рехабилитация през тази година беше осъществена при следните нормативни условия:

- средства за не повече от общо 4 основни диагностични и терапевтични процедури дневно (вкл. прегледите и изследванията) по цени, утвърдени от Надзорния съвет на НОИ;

- частична парична помощ за хранене – крайна цена в размер на 8,00 лева за един храноден;
- лимит за една нощувка - крайна цена в размер на 23,00 лева.

Уسوените средства за дейността към 1 декември 2022 г. са в размер на 23 005 715 лв. Общо изплатените суми от съответните фондове на държавното обществено осигуряване са разпределени, както следва:

- 22 569 358 лв. от фонд “Общо заболяване и майчинство”;
- 428 715 лв. от фонд “Пенсии”;
- 7 093 лв. от фонд “Пенсии, несвързани с трудова дейност”;
- 549 лв. от фонд “Трудова злополука и професионална болест”.

Разпределението на изразходваните средства по предоставени услуги е:

- за нощувки – 9 479 289 лв. (41,21% от общия разход на средства);
- за диагностични и терапевтични процедури – 10 229 258 лв. (44,46%);
- за частична парична помощ за хранене – 3 297 168 лв. (14,33%).

Към 1 декември 2022 г. са издадени общо 42 415 удостоверения, като са изплатени направените разходи по 41 292 удостоверения, разпределени по фондове, както следва:

- 40 500 от фонд “Общо заболяване и майчинство”;
- 772 от фонд “Пенсии”;
- 13 от фонд “Пенсии, несвързани с трудова дейност”;
- 7 от фонд “Трудова злополука и професионална болест”.

В разпределението по фондове с най-голям относителен дял е фонд “Общо заболяване и майчинство”, като от него са изплатени средства за 98,08% от общия брой лица, ползвали парична помощ за профилактика и рехабилитация. Средства от фонд “Пенсии” са изплатени за 1,87% от лицата, а от фондовете “Пенсии, несвързани с трудова дейност” и “Трудова злополука и професионална болест” – за под 1%.

От проведените профилактика и рехабилитация лица с най-голям относителен дял са тези със заболявания на опорно-двигателния апарат (71,41%) и на периферната нервна система (22,66%).

Разпределени по възрасти, най-голям е относителният дял на лицата над 51-годишна възраст (72,08%), което кореспондира с по-високата заболеваемост за тази възрастова група. На второ място с 27,07% е дялът на лицата от 31- до 50-годишна възраст. Несъществен е относителният дял на преминалите през програмата лица под 30-годишна възраст – 0,85%. От ползвалите паричната помощ лица 61,03% са жени.

По процент трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане броят на лицата, ползвали програмата на Националния осигурителен институт, е следния:

- с пожизнена инвалидност – 183 лица;
- с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане от 50 до 70,99 на сто – 372 лица;
- с трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане от 71 до 90 на сто – 313 лица;
- над 90 на сто трайно намалена работоспособност/вид и степен на увреждане – 84 лица.

Данните от изхода на проведената профилактика и рехабилитация през 2022 г. показват, че всички лица са с подобро здравословно състояние.

От общия брой лица 46,59% са провели профилактика и рехабилитация в изпълнителите на дейността към “Профилактика, рехабилитация и отдих” ЕАД. Към 1 декември 2022 г. за тях са изплатени 10 547 663,00 лв. (45,85%).

В изпълнителите на дейността към “Специализирани болници за рехабилитация – Национален комплекс” ЕАД, са провели профилактика и рехабилитация 13,53% от общия брой лица. Изплатени са 3 054 198,00 лв., което е 13,28% от общо изплатените към 1 декември 2022 г. средства. На трето място е Военномедицинска академия с относителен дял на преминали лица 8,57% и изплатени 1 996 327,00 лв. (8,68%).

Разпределението по преминали лица в изпълнителите на дейността през 2022 г. е отразено в следващата таблица:

Юридически лица, изпълнители на дейността по профилактика и рехабилитация	Преминали лица към 1 декември 2022 г. /%/
„ПРО“ ЕАД	46,59
„СБР – НК” ЕАД	13,53
ВМА	8,57
„СБР Стайков и фамилия“ ЕООД	5,51
„СБР – Вита“ ЕООД	4,72
„Балнеологичен център “Камена““ ЕАД	4,34
„СБР - Несебър” АД	2,9
„СБР - Бургаски минерални бани“ ЕАД	2,19
„СБР – Варна“ АД	1,86
СБР „Мари” ЕООД	1,67
„СБР – Орфей” ЕООД	1,49
„СБРФРМ - Димиана” ЕООД	1,11
„СБР - Сапарева баня“ АД	1,01
„СБР Медика – Албена“ ЕООД	0,97
„СБР – Тузлата“ ЕООД	0,93
„СБР – Здраве“ ЕАД	0,8
„СБР – Марикостиново“ ЕООД	0,51
„СБР - Петрич” ЕООД	0,42
„СБР „Света Богородица““ ЕООД	0,4
„СБР Банкя“ АД	0,25
„СБР „Айлин““ ЕООД	0,2
„СБР - Родопи” ЕООД	0,03
Общо:	100

Програмата за профилактика и рехабилитация на НОИ позволява на хиляди осигурени лица със заболявания да получат парична помощ, за да се рехабилитират в различни специализирани болници и рехабилитационни центрове в известните ни балнеокурорти. Тя ежегодно изпълнява поставените ѝ дългосрочни задачи в икономически, здравен и социален аспект:

- подобряване здравето на лицата в трудовоактивна възраст и подпомагане завръщането им в обичайната семейна, професионална, културна и обществена среда;
- подобряване качеството на живот на осигурените лица.

Материалът е подготвен от Йорданка Николова, главен експерт по осигуряването в отдел „Експертиза на работоспособността и трудова злополука“

Анализ

Настоящият материал има за цел да изследва и представи в динамика основните показатели, характеризиращи добавките по чл. 84 от Кодекса за социално осигуряване (КСО) – т. нар. „вдовишки добавки“, през периода 2017-2021 г. Разгледано е разпределението на пенсионерите, получаващи добавка/и по чл. 84 от КСО по пол, вид на водещата им лична пенсия, средна възраст и съответен фонд, от който се изплаща пенсията. Включена е и информация за броя на добавките по пол, вид на пенсията, от която е отпусната добавката, средния ѝ месечен размер, както и от кое териториално поделение на Националния осигурителен институт (ТП на НОИ) се изплаща.

Получаване на добавка от починал/а съпруг/а, изплащана към пенсиите, отпуснати по част I от КСО

Правото на добавка към получаваната пенсия от преживелия съпруг е уредено с разпоредбите на чл. 84 от КСО и чл. 49 и 49а от Наредбата за пенсиите и осигурителния стаж (НПОС). Пенсионерът има право на добавка от пенсията или сбора от пенсиите, които е получавал починалият съпруг/съпруга, в размер на 26,5 на сто от следващия им се размер.

За да има право на добавка към пенсията, преживелият съпруг следва да отговаря на няколко условия:

- а) да получава лична пенсия, независимо от вида ѝ;
- б) да не е сключил нов брак след смъртта на съпруга/ата);
- в) да не получава наследствена пенсия от същия наследодател.

Добавка от починал/а съпруг/а се изплаща към пенсията на лицата, поради което лица, които не получават пенсия, нямат право на тази добавка. Не е от значение дали наследодателят е бил пенсионер преди смъртта си. В случай че починалият съпруг/а не е получавал лична пенсия, добавката на наследника се определя от вида на пенсията или сбора от пенсиите, на които починалият е имал право по реда на чл. 83 от КСО. Тогава, длъжностното лице по пенсионно осигуряване в териториалното поделение на НОИ преценява правото на добавка от всички видове пенсии, на които същият е придобил право със смъртта си. Без значение е и обстоятелството дали в заявлението за отпускане на добавка е посочен конкретен вид пенсия (сбор от пенсии) на наследодателя. На преживелия/ялата съпруг/а се отпуска добавка от най-благоприятната по размер пенсия (сбор от пенсии) на наследодателя.

Добавката от починал/а съпруг/а се отпуска от датата, следваща датата на прекратяване на пенсията на наследодателя, когато заявлението е подадено в 2-месечен срок от датата на смъртта на наследодателя. Началната дата на отпускане на добавката, когато наследодателят не е бил пенсионер, е датата на смъртта му. Ако документите са подадени след изтичане на 2-месечния срок от придобиване на правото, добавката се отпуска от датата на подаването им.

В случай че при подаване на заявлението за отпускане на вдовишка добавка не са представени документи за възнагражденията на починалия/ата съпруг/а, тя се изчислява в съответния размер по чл. 84, ал. 1 от КСО (26,5 на сто от минималния размер за съответния вид пенсия).

При встъпване в брак добавката по чл. 84 от КСО се прекратява от датата, на която е сключен бракът.

Добавките по чл. 84 от КСО се изчисляват от ограничения по § 6, ал. 1 от преходните и заключителни разпоредби на КСО размер на пенсиите на починалия съпруг/а.

Този вид добавка се получава включително и над ограничената на максимален размер пенсия или сбор от пенсиите, чийто размер от 1 октомври 2022 г. е 3 400 лв., определен със Закона за изменение на ЗБДОО за 2022 г.

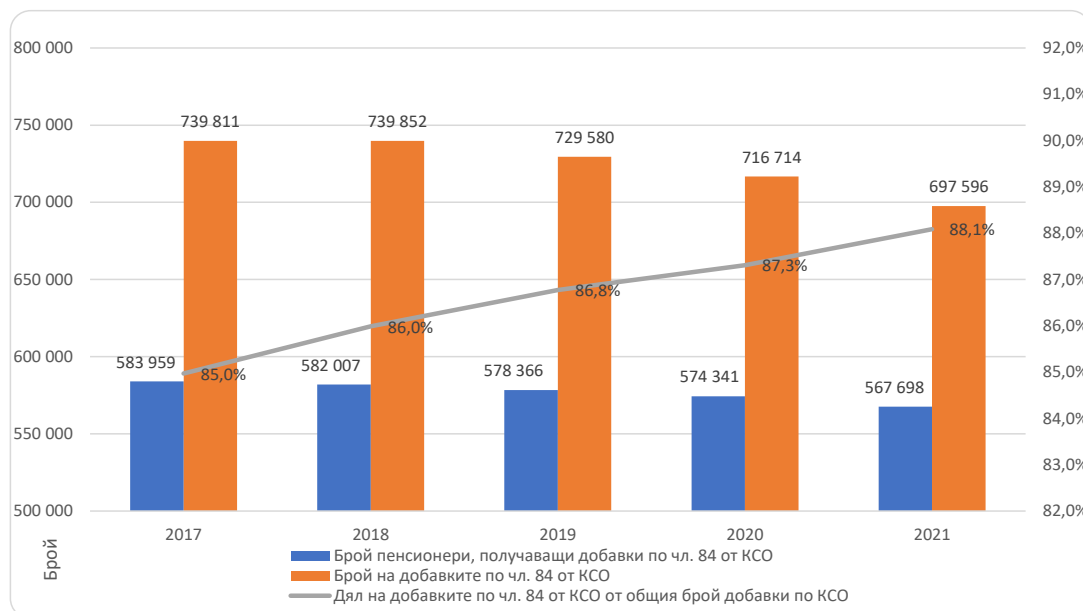
Важна подробност е, че вдовишката добавка се осъвременява или преизчислява, както всички останали пенсии в страната (изключение от това правило е само добавката от социална пенсия за инвалидност, когато тя е била изплащана на починалия съпруг/а като допълнителна пенсия). През 2022 г. размерът на получаваните добавки беше преизчислен два пъти, съответно - от 1 юли с 10 на сто, и от 1 октомври - съгласно разпоредбата на §7з от ПЗР на КСО.

Основни показатели, характеризиращи вдовишките добавки

В края на 2021 г. 632 750 пенсионери (645 747 в края на 2020 г.) у нас са получавали поне една добавка към пенсията. Същевременно, общият брой на изплащаните по КСО добавки към 31 декември 2021 г. е 791 941 (при 820 901 в края на 2020 г.), което показва, че някои пенсионери получават повече от една добавка. Данните показват, че най-многобройни са т. нар. „вдовишки добавки“, които са над 85 на сто от всички добавки изплащани по КСО. През разглеждания период делът им бележи ръст от 3,1 процентни пункта - от 85,0% към 31 декември 2017 г. до 88,1% към 31 декември 2021 г.

Броят на пенсионерите, получаващи добавки по чл. 84 от КСО плавно намалява от 583 959 души към 31 декември 2017 г. до 567 698 души към 31 декември 2021 г., или с 16 261 за периода 2017-2021 г. (Фиг. 1).

Фиг. 1: Показатели, характеризиращи добавките по чл. 84 от КСО в периода 2017-2021 г. (към 31 декември на съответната година)

Разпределението на пол показва, че през целия разглеждан период делът на жените, получаващи вдовишки добавки, доминира над този на мъжете. През 2021 г. 472 763 жени, чиито съпрузи са починали, са получавали добавката, докато мъжете са едва 94 935. Така съотношението е 83% жени и 17% мъже (таблица 1).

С 42 215 или с 5,7% намалява и **броят на добавките** по чл. 84 от КСО за периода. Основните причини за отчетения спад са приетите две законодателни промени, свързани с отпускането и изплащането на социалните пенсии за инвалидност, които имат отражение и върху отпускнатите от този вид пенсия вдовишки добавки от наследодател. С първата промяна, в сила от 1 януари 2015 г., отпадна възможността социалната пенсия за инвалидност да се

получава заедно с друг вид пенсия (чл. 101, ал. 1, т. 4а от КСО). С цел запазване правата на лицата, които до този момент са получавали на второ или трето място социална пенсия за инвалидност, беше прието тези пенсионери да продължат да получават отпуснатите им до 31 декември 2014 г. такива пенсии в определения им към тази дата размер до изтичане на срока, за който са отпуснати. Впоследствие, от 1 януари 2019 г. с изменение в разпоредбата на чл. 89а, ал. 1 и чл. 90а, ал. 1 от КСО се постави допълнително условие за придобиване право на социална пенсия и съответно - за право на социална пенсия за инвалидност, съгласно което лицата ще имат право на тези видове пенсии при положение, че не им е отпусната друга пенсия, включително от друга държава. От тази дата служебно се прекрати и изплащането от НОИ на социалните пенсии за инвалидност, получавани с друг вид пенсия, като на лицата, които са получавали тези пенсии, Агенцията за социално подпомагане вече изплаща трансформирана сума във вид на месечна финансова подкрепа. След тези промени институтът продължава да изплаща пожизнено вдовишките добавки, отпуснати до 31 декември 2018 г.

ОСНОВНИ ПОКАЗАТЕЛИ ПО ПОЛ	2017 г.	2018 г.	2019 г.	2020 г.	2021 г.
Брой пенсионери, получаващи добавки по чл. 84 от КСО					
мъже	103 178	101 488	99 673	97 715	94 935
жени	480 781	480 519	478 693	476 626	472 763
Средна възраст на пенсионерите, получаващи добавки по чл. 84 от КСО (години)					
мъже	77,9	78	78,1	78,2	78
жени	76,3	76,5	76,7	76,9	76,9
Средна възраст - обща	76,6	76,8	76,9	77,1	77,1
Брой на добавките по чл. 84 от КСО					
получавани от мъже	139 463	137 256	132 554	127 183	120 044
получавани от жени	600 348	602 596	597 026	589 531	577 552
Среден месечен размер на добавките по чл. 84 от КСО (лв.)					
получавани от мъже	49,59	51,86	56,17	63,89	75,96
получавани от жени	73,22	76,3	82,00	89,69	99,43
Изплатена сума за добавки по чл. 84 от КСО (хил. лв.)					
получавани от мъже	80 840,00	84 352,60	87 411,80	94 608,20	109 277,70
получавани от жени	513 814,20	544 860,60	574 750,90	615 627,00	688 199,80
Брой на новоотпуснатите добавки по чл. 84 от КСО					
получавани от мъже	13 564	12 969	10 615	9 813	12 823
получавани от жени	42 922	41 038	33 591	31 053	40 576
Общ брой на новоотпуснатите добавки	56 486	54 007	44 206	40 866	53 399
Брой на прекратените добавки по чл. 84 от КСО					
получавани от мъже	16 563	16 094	15 981	15 536	20 270
получавани от жени	39 466	38 342	41 925	38 211	52 270
Общ брой на прекратените добавки	56 029	54 436	57 906	53 747	72 540

Таблица 1: Основни показатели за добавките по чл. 84 от КСО по пол в периода 2017-2021 г. (към 31 декември на съответната година) на средномесечния брой работници и служители по пол и възрастова група

Броят на **новоотпуснатите вдовишки добавки** от 2017 г. до 2020 г. плавно намалява от 56 486 на 40 866. През 2021 г. тенденцията е прекъсната и техният брой бележи ръст от 30,7 на сто спрямо предходната година, като достига 53 399.

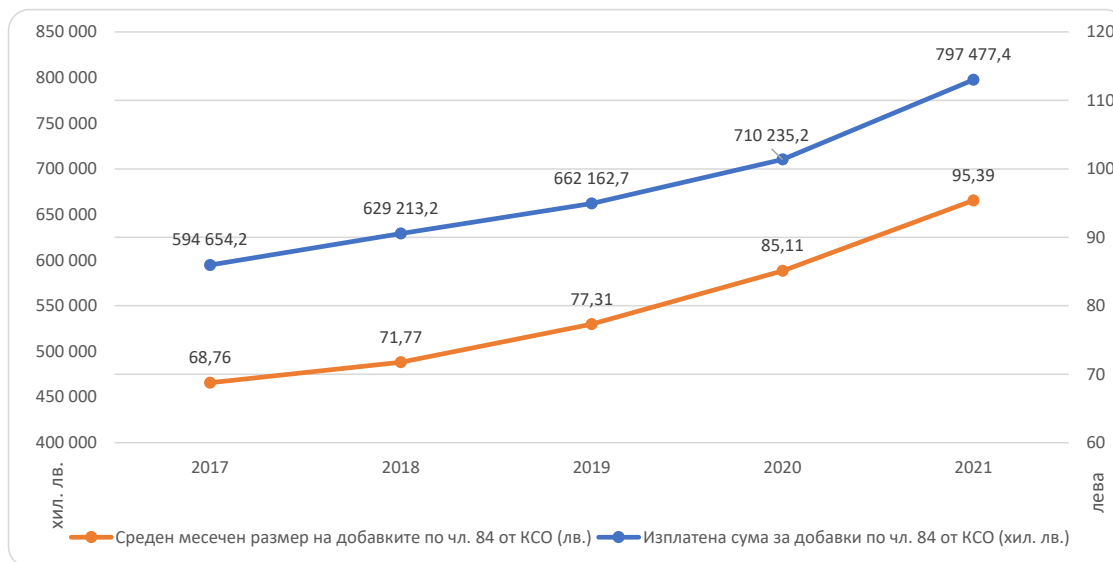
Сходна е тенденцията и при броя на **прекратените вдовишки добавки**, които от 53 747 през 2020 г. достигат до 72 540 през 2021 г., което е ръст от 35 на сто.

Данните за броя на новоотпуснатите и на прекратените вдовишки добавки през 2021 г. и факта, че се прекъсват тенденциите на намаление от предходните три години, водят до извода, че това е следствие от отчетения ръст на смъртността у нас през втората половина на 2020 г. и през 2021 г., поради пандемията от COVID-19. Високите нива на смъртност при пенсионерите са причина както за по-високия брой на новоотпуснатите вдовишки добавки, така и за по-големия брой прекратени добавки поради смърт на получателя.

Средният месечен размер на получаваните вдовишки добавки в края на 2021 г. е 95,39 лв. За разглеждания

период увеличението е с 26,63 лв. или с 38,7% (Фиг. 2). Данните показват, че в края на 2021 г. вдовишката добавка при жените е средно 99,43 лв. (73,22 лв. за 2017 г.), а при мъжете – 75,96 лв. (49,59 лв. за 2017 г.). Това е така, тъй като в масовия случай мъжете получават по-високи пенсии от жените и затова вдовишките добавки, изчислени от техните пенсии, също са по-високи.

Фиг. 2: Среден месечен размер на добавките по чл. 84 от КСО и изплатената сума за тях в периода 2017-2021 г. (към 31 декември на съответната година)

Извършените **разходи за вдовишки добавки** от бюджета на държавното обществено осигуряване през разглеждания период показват, че въпреки отчетения спад в техния брой и в броя на пенсионерите, които ги получават, изплатената сума по това перо нараства от 594 654,2 хил. лв. в края на 2017 г. до 797 477,4 хил. лв. в края на 2021 г. Повишението е с 202 823,2 хил. лв. или с 34,1% и се дължи както на ежегодното преизчисляване на размерите на голяма част от получаваните вдовишки добавки, така и на по-високия размер на новоотпуснатите такива. Според разпределението по пол, през целия разглеждан период изплатените суми за добавки на жените са около шест пъти повече спрямо сумите, изплатени на мъжете, което се обуславя от факта, че броят на жените, получаващи вдовишки добавки, е около пет пъти по-голям от броя на мъжете с такива. Това са повече от 370 хил. души.

Данните за **средната възраст на пенсионерите** с добавки по чл. 84 от КСО показват, че в края на 2017 г. получателите са средно на 76,6 години, докато в края на 2021 г. достигат 77,1 години. Към 31 декември 2021 г. мъжете, получаващи вдовишки добавки, са на средна възраст 78 години, а жените – на 76,9 години (таблица 1).

Разпределението на пенсионерите, получаващи вдовишка добавка, **според вида на получаваната водеща пенсия** категорично показва, че на първо място са вдовците/вдовиците с лична пенсия за осигурителен стаж и възраст (ОСВ), получавана от фонд „Пенсии“ на ДОО. Това е напълно логично, тъй като пенсията за ОСВ е най-масовият вид пенсия, отпускана у нас, и в тази група са почти 90% от всички пенсионери, получаващи вдовишка добавка. Тяхната съвкупност намалява за разглеждания период от 516 577 лица към 31 декември 2017 г. на 502 089 лица към 31 декември 2021 г. (с 14 488 или с 2,8%), като средната им възраст е около 77 години.

На второ място са вдовците/вдовиците с водеща лична пенсия за инвалидност поради общо заболяване (ИОЗ), получавана от фонд „Пенсии“, които се увеличават от 52 213 лица на 53 188 лица (нарастване с 1,7%). Тяхната средна възраст през периода също е около 77 години.

На трето място са пенсионерите, получаващи вдовишка добавка, с водеща лична пенсия за ОСВ или ИОЗ, изплащана от фонд „Пенсии за лицата по чл. 69“ на ДОО (полицаи, военнослужещи, пожарникари и др.), които към 31 декември 2021 г. наброяват 7 250 лица и са на средна възраст от 75,7 години.

Данните за вдовишките добавки **според вида на пенсията, от която са отпуснати**, показват, че най-многобройни са тези отпуснати от лични пенсии за осигурителен стаж и възраст, получавани от фонд „Пенсии“ (таблица 2). Техният брой е около 320 хил. и остава относително стабилен за разглеждания период. Средният месечен размер на тези добавки в края на 2021 г. е 120,24 лв. и бележи ръст за периода от 33,9% (средно 89,78 лв. в края на 2017 г.). На второ място са добавките, отпуснати от лични пенсии за инвалидност поради общо заболяване, получавани

от фонд „Пенсии“, следвани от добавките, отпуснати от социални пенсии за инвалидност. При последните след 2018 г. има ясно изразен темп на намаление, като в края на 2019 г. броят им е с 4,2% по-малък спрямо предходната година, в края на 2020 г. с 5,8%, а в края на 2021 г. – с 8,8%. Общо за разглеждания период спадът е 16,6%. Средният месечен размер на тези добавки е изключително нисък (около 7 лв.), тъй като в броя им се включват освен вдовишки добавки, отпуснати от социална пенсия за инвалидност, която наследодателят е получавал като водеща пенсия в пълен размер, така и вдовишки добавки от социална пенсия за инвалидност, която починалият е получавал като допълнителна пенсия (в размер 25% от размера на социалната пенсия за старост, които от 2015 г. насам не се осъвременяват).

ВИД НА ПЕНСИИТЕ	2017 г.		2018 г.		2019 г.		2020 г.		2021 г.	
	Брой	Среден месечен размер (лв.)	Брой	Среден месечен размер (лв.)	Брой	Среден месечен размер (лв.)	Брой	Среден месечен размер (лв.)	Брой	Среден месечен размер (лв.)
ВСИЧКО (I + II + III + IV)	739 811	68,76	739 852	71,77	729 580	77,31	716 714	85,11	697 596	95,39
I. Фонд „Пенсии“:	563 014	83,75	560 720	87,73	556 844	93,9	552 519	102,54	545 256	113,52
Инвалидност поради общо заболяване	242 203	76	237 740	79,02	233 078	83,77	228 463	91,96	221 016	103,79
Пенсии за осигурителен стаж и възраст	318 801	89,78	321 300	94,3	322 347	101,33	322 857	110,11	323 240	120,24
Пенсии за осигурителен стаж и възраст-ЗПЗСК	585	52,73	424	54,75	302	57,76	218	65,64	128	78,72
Инвалидност - общо заболяване - ЗПЗСК	886	60,92	739	63,23	620	66,87	517	76,19	414	91,43
Инвалидност-общо забол.-СВОК на ТПК	101	64,18	95	67,15	92	71,19	82	80,47	78	94,6
Пенсии за осигурителен стаж и възраст-СВОК на ТПК	383	72,64	374	77,59	363	82,51	349	90,97	350	98,83
Частни занаятчии, търговци и др.	55	51,72	48	55,01	42	57,73	33	66,25	30	79,9
II. Фонд „Пенсии за лицата по чл. 69“:	16 332	129,83	16 889	135,7	17 305	146,25	17 790	157,24	18 638	168,85
Инвалидност поради общо заболяване	13	80,05	13	88,3	13	96,09	14	107,75	13	111,72
Пенсии за осигурителен стаж и възраст	16 319	129,87	16 876	135,73	17 292	146,29	17 776	157,28	18 625	168,89
III. Фонд „Пенсии, несвързани с трудова дейност“:	155 441	8,16	157 333	8,12	150 651	8,2	141 799	8,25	129 313	8,35
Пенсии за военна инвалидност	1 040	43,19	980	44,66	926	47,38	867	51,96	799	57,98
Народни по отг.чл.28	6	32,06	6	33,28	4	35,18	3	37,53	1	39,41
Народни по чл.30А	7	32,06	6	33,28	4	35,18	3	37,53	3	39,41
За особени заслуги	2	129,85	1	129,85	1	129,85	1	129,85		
Пенсии за гражданска инвалидност	40	24,13	41	25,15	40	25,82	40	28,14	41	30,05
Старост на частни земеделски стопани	60	53	48	55,01	42	58,15	35	66,25	29	79,5
С отделен указ	5	32,06	4	33,28	3	35,18	2	37,53	2	39,41
Социални пенсии за инвалидност	152 919	7,68	154 999	7,67	148 488	7,73	139 811	7,74	127 523	7,79
Персонални пенсии	3	32,06	3	33,28	3	35,18	3	37,53	1	39,41
Социални пенсии за старост	1 359	32,06	1 245	33,28	1 140	35,18	1 034	37,53	914	39,41
IV. Фонд „Трудова злополука и професионална болест“:	5 024	66,1	4 910	68,64	4 780	73,1	4 606	81,46	4 389	95,29
A. Пенсии за трудова дейност - ВСИЧКО	4 993	66,08	4 873	68,61	4 737	73,08	4 562	81,42	4 348	95,28
Инвалидност поради трудова злополука и професионална болест	4 892	66,18	4 772	68,73	4 645	73,23	4 477	81,56	4 272	95,35
Инвалидност поради трудова злополука и професионална болест - ЗПЗСК	90	61,1	87	63,24	76	66,47	68	74,89	59	92,64
Инвалидност поради трудова злополука и професионална болест - СВОК на ТПК	11	61,57	14	59,43	16	61,93	17	70,05	17	86,15
Б. Пенсии за лицата по чл. 69 от КСО:	31	68,32	37	73,02	43	75,37	44	85,54	41	96,36
Инвалидност поради трудова злополука и професионална болест	31	68,32	37	73,02	43	75,37	44	85,54	41	96,36

Таблица 2: Разпределение на броя и средния месечен размер на добавките по чл. 84 от КСО в периода 2017-2021 г. (към 31 декември на съответната година) според вида на пенсията, от която е отпусната добавката

Анализът на данните показва, че близо ¾ от всички добавки по чл. 84 от КСО се изплащат от фонд „Пенсии“ на ДОО, като техният дял се увеличава от 76,1% в края на 2017 г. на 78,2% в края на 2021 г. За сметка на това делът на добавките от фонд „Пенсии, несвързани с трудова дейност“ намалява за периода от 21,0% на 18,5%. Изплащаните от фонд „Трудова злополука и професионална болест“ и от фонд „Пенсии за лицата по чл. 69“ добавки заемат изключително малък дял (под 2%) от всички добавки по чл. 84 от КСО.

Според разпределението по териториален признак (таблица 3) най-много вдовишки добавки се изплащат от териториално поделение на НОИ - София-град. През периода столичната структура на института категорично доминира с дял от около 14% от всички добавки по чл. 84 от КСО. Това се дължи на факта, че тя е с най-голям брой

пенсии и пенсионери от всички териториални поделения в страната (15,9% от всички пенсии и 16,0% от всички пенсионери към 31 декември 2021 г.). На второ място е ТП на НОИ – Пловдив с дял за периода от 9,6% от изплащаните вдовишки добавки. Следват ТП на НОИ – Варна с дял от около 5,3%, Стара Загора (4,8%) и Бургас (около 4,7%). Тези пет териториални поделения изплащат около 40% от всички пенсии и вдовишки добавки в страната.

ТП на НОИ	2017 г.		2018 г.		2019 г.		2020 г.		2021 г.	
	Брой	%	Брой	%	Брой	%	Брой	%	Брой	%
1. Благоевград	27 150	3,7%	27 397	3,7%	27 262	3,7%	26 955	3,8%	26 709	3,8%
2. Бургас	34 150	4,6%	34 386	4,6%	33 961	4,7%	33 504	4,7%	33 016	4,7%
3. Варна	39 350	5,3%	39 341	5,3%	39 009	5,3%	38 426	5,4%	37 542	5,4%
4. Велико Търново	26 703	3,6%	26 453	3,6%	26 035	3,6%	25 663	3,6%	24 675	3,5%
5. Видин	12 896	1,7%	12 668	1,7%	12 303	1,7%	11 899	1,7%	11 382	1,6%
6. Враца	22 271	3,0%	22 000	3,0%	21 402	2,9%	20 866	2,9%	20 059	2,9%
7. Габрово	16 407	2,2%	16 335	2,2%	15 998	2,2%	15 645	2,2%	15 114	2,2%
8. Кърджали	14 526	2,0%	14 902	2,0%	15 037	2,1%	15 174	2,1%	15 224	2,2%
9. Кюстендил	16 764	2,3%	16 773	2,3%	16 486	2,3%	16 201	2,3%	15 684	2,2%
10. Ловеч	17 448	2,4%	17 328	2,3%	16 986	2,3%	16 571	2,3%	15 894	2,3%
11. Монтана	18 602	2,5%	18 315	2,5%	17 857	2,4%	17 274	2,4%	16 542	2,4%
12. Пазарджик	26 781	3,6%	26 748	3,6%	26 321	3,6%	25 879	3,6%	25 233	3,6%
13. Перник	15 122	2,0%	15 153	2,0%	14 959	2,1%	14 697	2,1%	14 158	2,0%
14. Плевен	33 202	4,5%	32 929	4,5%	32 140	4,4%	31 293	4,4%	30 185	4,3%
15. Пловдив	70 870	9,6%	71 324	9,6%	70 150	9,6%	68 798	9,6%	66 802	9,6%
16. Разград	13 172	1,8%	13 279	1,8%	13 179	1,8%	12 959	1,8%	12 726	1,8%
17. Русе	25 441	3,4%	25 232	3,4%	24 877	3,4%	24 446	3,4%	23 825	3,4%
18. Силистра	15 200	2,1%	15 252	2,1%	15 063	2,1%	14 762	2,1%	14 201	2,0%
19. Сливен	18 839	2,5%	18 851	2,5%	18 729	2,6%	18 436	2,6%	17 934	2,6%
20. Смолян	11 330	1,5%	11 521	1,6%	11 540	1,6%	11 570	1,6%	11 593	1,7%
21. София-град	105 730	14,3%	106 081	14,3%	104 814	14,4%	103 189	14,4%	100 424	14,4%
22. София-област	27 690	3,7%	27 707	3,7%	27 088	3,7%	26 409	3,7%	25 597	3,7%
23. Стара Загора	35 619	4,8%	35 344	4,8%	34 915	4,8%	34 262	4,8%	33 359	4,8%
24. Добрич	18 555	2,5%	18 540	2,5%	18 309	2,5%	18 116	2,5%	17 844	2,6%
25. Търговище	11 625	1,6%	11 571	1,6%	11 382	1,6%	11 168	1,6%	10 941	1,6%
26. Хасково	24 836	3,4%	24 784	3,4%	24 421	3,3%	24 011	3,4%	23 434	3,4%
27. Шумен	18 979	2,6%	18 961	2,6%	18 874	2,6%	18 517	2,6%	18 024	2,6%
28. Ямбол	15 287	2,1%	15 172	2,1%	14 831	2,0%	14 398	2,0%	13 897	2,0%
29. Турция	3 839	0,5%	3 923	0,5%	4 019	0,6%	3 978	0,6%	3 908	0,6%
30. ЕРМД	1 173	0,2%	1 325	0,2%	1 390	0,2%	1 437	0,2%	1 484	0,2%
Общо:	739 557	100,0%	739 595	100,0%	729 337	100,0%	716 503	100,0%	697 410	100,0%

Забележка: В „29. Турция“ са включени добавки, изплащани на основание Споразумението между правителството на Република България и правителството на Република Турция за изплащане на български пенсии в Турция, а в „30. ЕРМД“ - добавки, изплащани от Дирекция „Европейски регламенти и международни договори“ в Централно управление на НОИ.

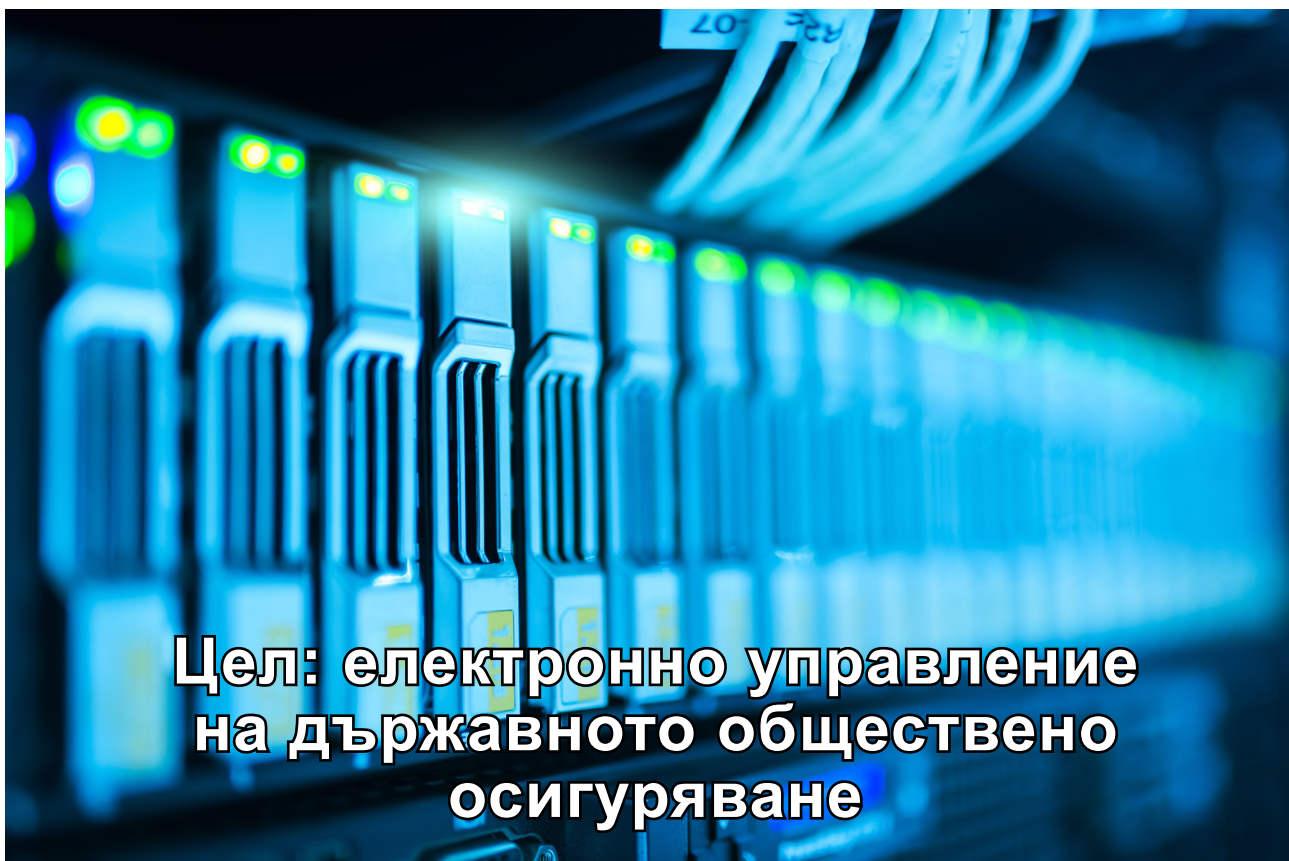
Таблица 3: Разпределение на добавките по чл. 84 от КСО по ТП на НОИ в периода 2017-2021 г. (към 31 декември на съответната година)

В обобщение за периода 2017-2021 г. могат да бъдат направени следните изводи:

- Вдовишката добавка е най-често отпусканата добавка към пенсиите, като за целия изследван период е с дял надвишаващ 85% от всички добавки, изплащани по КСО;

- Средната възраст на пенсионерите, получаващи този вид добавка, е около 77 години;
- Средният месечен размер на тези добавки в края на 2021 г. е 95,39 лв., като за периода увеличението е с 26,63 лв., или с 38,7%. Вдовишката добавка, получавана от жените, е с по-висок размер (средно е 99,43 лв. за 2021 г.) от тази, получавана от мъжете (75,96 лв. за 2021 г.);
- Делът на жените, получаващи вдовишки добавки, доминира над този на мъжете, като през целия период той е малко над 80%. Аналогично, броят на добавките, които се получават от жени, е над четири пъти повече от броя на добавките, които се получават от мъже;
- Броят на новоотпуснатите добавки намалява до 2020 г. включително, като през 2021 г. се отчита ръст от 30,7% спрямо предходната година;
- Броят на прекратените добавки, аналогично на броя на новоотпуснатите добавки, намалява до 2020 г. и бележи съществен ръст от 35,0% през 2021 г. спрямо предходната година;
- Почти половината от вдовишките добавки са отпуснати от лична пенсия за осигурителен стаж и възраст. Същевременно, 90% от пенсионерите, които получават вдовишка добавка/и, са с водеща лична пенсия за осигурителен стаж и възраст.
- Близо $\frac{3}{4}$ от всички добавки по чл. 84 от КСО се изплащат от фонд „Пенсии“ на ДОО, като техният дял се увеличава за сметка на дела на добавките, изплащани от фонд „Пенсии, несвързани с трудова дейност“, който намалява.
- Най-много вдовишки добавки изплаща ТП на НОИ - София-град – около 14% от всички, изплащани в страната. Териториалните поделения на НОИ в София-град, Пловдив, Варна, Стара Загора и Бургас изплащат около 40% от всички вдовишки добавки;
- Броят на пенсионерите, получаващи добавки по чл. 84 от КСО, намалява с 2,8%, а броят на самите добавки - с 5,7%.
- Разходите за изплащането на добавките се увеличават с 34,1%, като основни причини за това са: 1) нарастването на среден месечен размер на добавките (с 38,7% за периода), дължащо се на ежегодното преизчисляване размерите на голяма част от получаваните вдовишки добавки и 2) по-високите размери на новоотпуснатите добавки.

Материалът е подготвен от от екип на дирекция “Анализ, планиране и прогнозиране“

Стратегия

Секторната стратегия за развитие на електронното управление в Националния осигурителен институт - „Е-осигуряване“ 2018-2023, и Пътната карта за изпълнение на Секторната стратегия бе приета за първи път с решение на Министерския съвет от 18 септември 2019 г. Документът е създаден от НОИ като секторен стратегически документ в областта на политиката за социално осигуряване и е в съответствие със Стратегията за развитие на електронното управление в Република България. Секторната стратегия „Е-осигуряване“ отразява визията за развитие на информационните и комуникационните ресурси в НОИ за целите на администрирането и управлението на държавното обществено осигуряване у нас по електронен път (т. нар. „е-осигуряване“). Тя има за цел да предложи общата стратегическа рамка за постигане на цифрова трансформация на института и неговата дейност в съответствие с:

- актуалните европейски принципи за електронно управление, залегнали в приети и разработвани стратегически документи;
- политиките и утвърдените документи за развитието на електронно управление на национално ниво;
- правилата за координация на системите за социална сигурност в Европейския съюз (ЕС);
- действащата нормативна уредба в областта на електронното управление и мрежовата и информационна сигурност.

На 31 август 2022 г. на свое заседание Министерският съвет прие Актуализирана секторна стратегия за развитие на електронното управление в Националния осигурителен институт – „Е-осигуряване“ 2018-2025 г. и Пътна карта за изпълнението ѝ. Стратегията очертава технологичните приоритети на НОИ за реализирането му като функционираща е-осигурителна институция в края на посочения период. Тя определя модела, водещите принципи при изпълнение на поставените цели, конкретните мерки за постигането им и очакваните резултати.

Документът задава подхода за управление, ясно описващ механизмите за координация и контрол по изпълнение на поставените цели и мерки, взаимодействието със заинтересованите страни, както и начините и сроковете за актуализация на стратегията, при възникване на такава необходимост. За ефективното планиране на изпълнението

на стратегическите и специфичните цели на „е-осигуряване“ е разработена подробна Пътна карта на проектно ниво за същия период (2018-2025 г.).

Настоящата актуализация е извършена в съответствие с утвърдените изисквания към съдържанието на стратегиите за развитие на електронното управление по области на политики. Тя отразява както текущото състояние на информационните и комуникационните технологии (ИКТ) в НОИ, така и нивото на изпълнение на стартиралите към този момент проекти и планираното развитие.

Освен синхронизиране с Актуализираната стратегия за развитие на електронното управление в Република България (2019-2025 г.), посредством актуализацията се включват и редица цели и принципи, заложи в новоприети стратегически документи на национално ниво. Сред тях са Националната програма за развитие „България 2030“, Националният стратегически документ „Цифрова трансформация на България за периода 2020–2030“ и актуализираната Национална стратегия за киберсигурност „Киберустойчива България 2023“. Отчетени са и измененията в нормативната уредба, произтичащи от промените в Закона за електронното управление и от последните изисквания на законодателството в областта на киберсигурността, включително мрежовата и информационната сигурност. В стратегията са взети предвид и редица нови стратегически документи и инициативи на европейско ниво като: Европейска стратегия за данните (2020 г.), Стратегия на ЕС „Изграждане на цифровото бъдеще на Европа“ (2020 г.) и Стратегия на ЕС за киберсигурност за цифровото десетилетие (2020 г.).

Стратегическите документи на национално ниво припознават и доразвиват европейските принципи, като заедно с изпълнението на другите цели въвеждат и единна визия в областта на електронното управление за трансформация на предоставянето на електронни административни услуги, ориентирани към потребителя. В тях са заложи както цялостна цифрова трансформация на публичния сектор, основана на данни (в т.ч. изграждане на цифрова администрация), така и въвеждане и поддържане на високо ниво на мрежова и информационна сигурност и изграждане и поддръжка на споделени ресурси на електронното управление. Прилагането на рамката, очертана в националната визия за прилагане на политиката по електронно управление, е задължителна по отношение на стратегиите на публичните институции.

Провеждайки държавната политика по държавното обществено осигуряване, НОИ изпълнява ролята на активен посредник между отделните заинтересовани страни – осигурени лица, осигурители и държава. Още от създаването си, в условията на непрекъснато променяща се икономическа и технологична среда, институтът се стреми да повишава качеството и адекватността на предлаганите от него услуги в полза на гражданите и обществото. Сред основните задачи е и постигането на възможно най-ефективното задоволяване на нуждите и очакванията на заинтересованите страни и пълноценното отговаряне на потребностите на клиентите.

През последните две десетилетия ролята на НОИ значително се промени предвид разширяващите се функции на института, присъединяването към европейската система за социална сигурност и развитието на информационните технологии. Редица социални и икономически промени също оказаха съществено влияние върху преподреждането на приоритетите в дейността на НОИ.

Визията за развитие на „е-осигуряване“ включва в компетенциите на НОИ реализирането на политика за администриране и управление на държавното обществено осигуряване в Република България по електронен път, като се използват в най-висока степен възможностите и предимствата на информационните и комуникационните технологии и на цифровите данни за предоставяне на ориентирани към потребителите цифрови услуги в областта на държавното обществено осигуряване по ефективен, прозрачен и надежден начин – по всяко време, от всяко място и през различни устройства, без ограничения в достъпа и без допълнителната финансова или административна тежест за потребителите.

На дневен ред са следните стратегически цели:

Цел 1: Трансформиране на НОИ в цифрова администрация чрез изграждане и развитие на информационни системи, цифрови регистри, дигитални платформи и технологични решения и оползотворяване на възможностите, които предоставят хоризонталните и централните ИКТ ресурси на електронното управление;

Цел 2: Електронно управление на държавното обществено осигуряване, базирано на данни;

Цел 3: Разработване и предоставяне на цифрови услуги в областта на социалното осигуряване и обмен на социалноосигурителна информация.

За реализиране на поставените стратегически цели НОИ възприема модел на развитие на „е-осигуряване“ за целите на администрирането и управлението на държавното обществено осигуряване в България по електронен

път, като стремежът е в компетенциите на института да бъдат обхванати нуждите на всички заинтересовани страни в системата за социална сигурност в държавата. За целта се изгражда единна Архитектура на ресурсите на НОИ за осигуряване на техническите и технологичните условия за реализиране на електронно осигуряване (Архитектура на е-осигуряване), която има за цел да приведе бизнес целите на института в конкретни ИТ цели, и се явява ключов инструмент за документиране, анализиране и управление на организацията, обвързващ постигането на заложените в дейността на НОИ бизнес и ИТ цели. За развитието и въвеждането на Архитектурата на е-осигуряване, заедно с необходимостта от осъвременяване на Единната информационна система на социалното осигуряване (ЕИССО), НОИ се фокусира върху логическото и функционалното трансформиране на работата с данни, чрез което да се обезпечат основните направления в дейността на института.

Прилаганата стратегия допълва ангажиментите на НОИ по заложения национален модел на развитие на електронното управление чрез оползотворяване на възможностите, които предоставят хоризонталните и централните ИКТ ресурси на електронното управление. С цел изграждане на съвместими технологични решения, НОИ прилага единната архитектура на електронното управление на две нива:

1. за целите на единната архитектурна рамка на национално ниво чрез използване на информационните ресурси, комуникационните процеси и моделите на взаимодействие, заложен в Архитектурата на електронното управление в Република България. Това включва прилагане на конкретни мерки за осигуряване на сигурен и повсеместен достъп на всички потребители; използване на хоризонталните и централизираните системи и споделените ресурси на електронното управление и единния модел за заявяване и предоставяне на електронните административни услуги и вътрешните електронни административни услуги; интеграция, стандартизация и постоянна актуализация на инфраструктурата (в т.ч. относно оперативната съвместимост, електронната идентификация и мрежовата и информационната сигурност); прилагане на иновативни технологии и др.;

2. за целите на изграждане на вътрешната архитектура на е-осигуряване, чрез която да се постигне ефективна и ефикасна трансформация на модела на работа със социалноосигурителни данни и информация. Във връзка с това НОИ припознава стратегическите цели на национално ниво за трансформиране на администрацията в цифрова посредством: оптимизация на работните процеси и промяна на модела на данните за предоставяне на електронни услуги по подразбиране; осигуряване на оперативна съвместимост и надеждна защита на информационните ресурси по подразбиране; единна политика за (пре)използване на централизираните, хоризонталните и споделените информационни ресурси на електронното управление; електронно административно обслужване, ориентирано към потребителите, в т.ч. чрез улеснено взаимодействие за целите на междуведомствения обмен и в трансграничен контекст, като ги развива и допълва.

Предвижда се Секторната стратегия „Е-осигуряване“ да се реализира в рамките на посочените по-горе специфични цели, които намират отражение в Пътната карта под формата на конкретни мерки, голяма част от които са вече в ход и се изпълняват. За целта НОИ подготви проекти и сключи договори за безвъзмездно финансиране и директно предоставяне на 100% финансова помощ по Оперативна програма „Добро управление“ 2014-2020, които текущо се изпълняват чрез възложени обществени поръчки.

Средствата за цялостното изпълнение на Секторната стратегия „Е-осигуряване“ ще бъдат в рамките на утвърдените средства по бюджета на НОИ за съответната година. Предвидено е и финансиране чрез използването на комбинация от различни финансови инструменти и програми на ЕС, международни донорски програми и финансови механизми.

Материалът е подготвен от дирекция „Информационни и комуникационни технологии“

Международно сътрудничество

НОИ укрепва и разширява присъствието си в световната мрежа на социалноосигурителните институции

През последните няколко месеца на 2022 г. светът все повече се завръща към т. нар. „нормален“ начин на живот и след двегодишно „робство“ на пандемията от COVID-19 комуникациите възвръщат своята сила, възприемайки далеч по-традиционната за тях форма „лице в лице“. Организираните до този момент изцяло онлайн срещи постепенно преминават във физически събития, а пътуването между отделните страни става отново достъпно и безопасно.

В отговор на предизвикателствата, отправени от сложната обществено-икономическа и здравна ситуация в световен мащаб, и с ясният стремеж към откриване на нови възможности за разширяване на взаимовръзките на Националния осигурителен институт (НОИ) със сродни организации и институции, екипът на дирекция „Международно сътрудничество и проекти“ на института осъществява проактивна и целенасочена дейност в посока задълбочаване на съществуващите партньорства и създаване на нови в Европа и по света. Със съдействието на служителите на дирекцията представители на НОИ успяха да участват в редица международни събития, на които да споделят своята експертна практика и да почерпят опит от представители на социалноосигурителните институции от всички части на планетата.

Наред с онлайн дискусиите, експерти на НОИ участваха в конференции и срещи с представители на Европейската платформа за социално осигуряване (ESIP), Комисията по заетост и социални въпроси (EMPL) на Европейския парламент, Генерална дирекция „Трудова заетост, социални въпроси и приобщаване“ на Европейската комисия, както и в различните формати, организирани от европейската и световната мрежа на Международната асоциация за социално осигуряване (МАСО).

Бяха подновени станалите традиционни консултационни дни по пенсионни въпроси, съвместно със службите по социално осигуряване на Германия, които, след двегодишно прекъсване, заради пандемията, се проведеха в края

на юни във Франкфурт и през септември във Варна.

Признание за институцията беше номинирането на управителя на НОИ Ивайло Иванов за вицепредседателстващ Общото събрание на МАСО по време на Световния форум за социална сигурност, състоял се в Маракеш (Мароко) под патронажа на Негово Величество крал Мохамед VI.

Организиран на всеки три години, световният форум е най-важното международно събитие в областта на социалното осигуряване. През октомври в него участваха над 1300 участници от 280 организации в 140 държави. Иванов представляваше Европа в Президиума на събранието, което показва, че българската институция участва достатъчно активно в дебатите относно бъдещето на пенсионните системи, кризисните демографски решения и социалната дигитализация. По време на сесиите, продължили 5 дни, представителите на НОИ дискутираха със свои колеги от цял свят актуалните предизвикателства в сферата на осигуряването и възможностите за преодоляването им - чрез политическа воля, финансови ангажименти, адекватни осигурителни програми и институционален капацитет. Теми като демографската криза, проблемите и нуждите на застаряващото население засягат не само България, но и много други страни в света. Ето защо непрекъснатият контакт на международно ниво способства за намирането на ефективни и актуални решения и механизми.

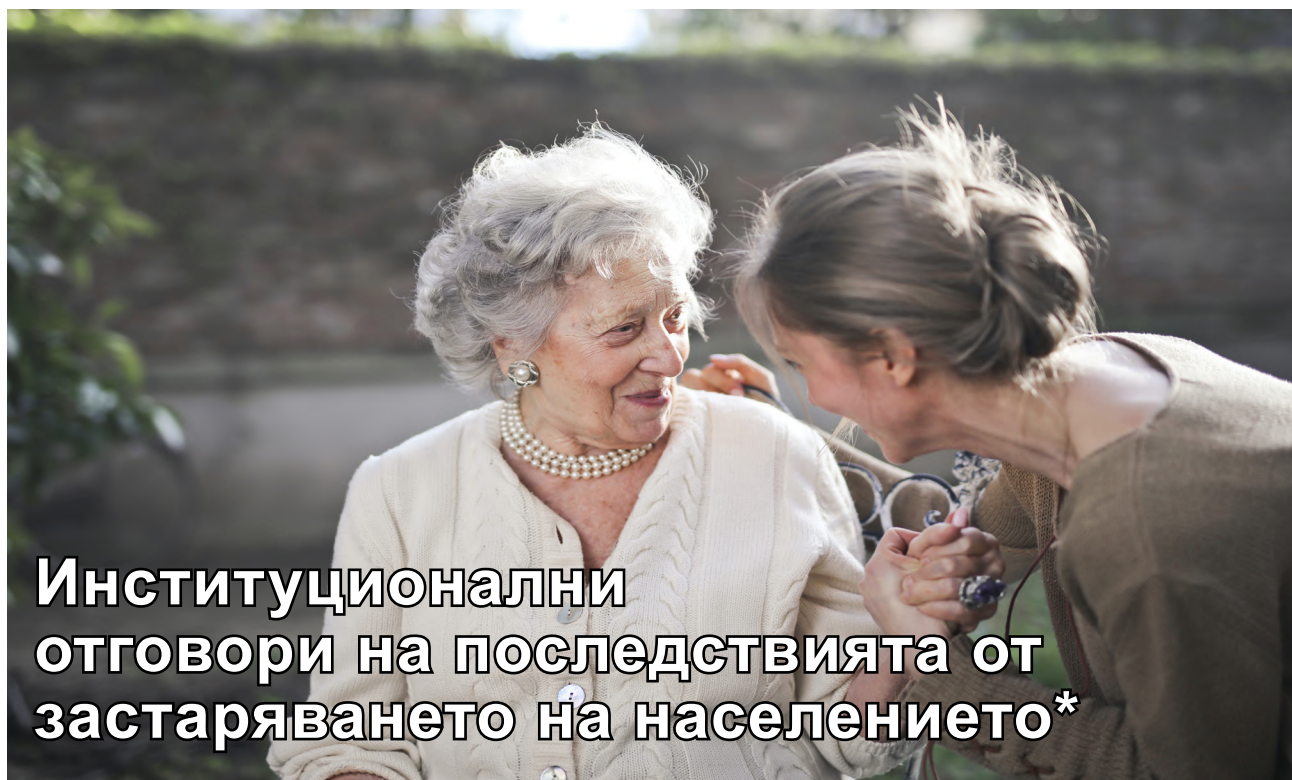
В аспекта на двустранните взаимоотношения НОИ осъществи срещи с разменено гостуване с Националната осигурителна каса на Молдова. Експерти от двете институции споделиха информация за актуалното състояние на социалноосигурителния модел в двете страни, своите постижения в сферата и възможностите за развитие и усъвършенстване на прилаганите системи. Молдовската осигурителна каса представи успехите си в областта на дигитализацията на социалноосигурителните услуги, както и предизвикателствата, които среща страната по отношение на бюджетната и финансова политика в социалната област. Експертите от НОИ представиха услугите, които се предоставят на гражданите в областта на краткосрочните плащания, както и възможностите, които осигурява използването на Персоналния идентификационен код (ПИК) на института на осигурените лица.

Националният осигурителен институт участва и в двустранните преговори за Договор за социално осигуряване между Аржентина и България, проведени в периода 31 октомври - 4 ноември 2022 г. в аржентинската столица Буенос Айрес. От страна на НОИ на срещата, организирана от българското Министерство на труда и социалната политика, участва подуправителят на институцията Весела Караиванова-Начева.

Значителен напредък беше постигнат в отношенията на НОИ с един от стратегическите му партньори – Фонда за социална сигурност на Азербайджан (SSPF). Делегация от експерти на фонда посети НОИ през октомври. Обсъдените теми включваха дигитализацията, пенсионните схеми, инвестиционните възможности и социалните плащания. Като резултат от конструктивните дискусии по време на експертните срещи, представител на НОИ беше поканен да присъства на официалното отбелязване на 30-годишнината на SSPF в столицата Баку. Участие в проявата взе управителят на НОИ Ивайло Иванов. По време на събитието той получи възможността да проведе ползотворни разговори за разширяване и задълбочаване на ефективното партньорство между двете социалноосигурителни институции с председателя на Борда на директорите на фонда Хималай Мамишов, както и с премиера на Република Азербайджан Али Асадов.

Материалът е подготвен от Йолита Влаевска-Кирова, директор на дирекция „Международно сътрудничество и проекти“

Институционални отговори на последиците от застаряването на населението*

Регионът на Европа се характеризира с разнообразието на своите национални системи за социална сигурност, както и с мащаба и обхвата на покритието, които те осигуряват. Независимо от тези различия, всички социалноосигурителни системи в региона са изправени пред предизвикателствата, свързани със застаряването на населението. В целия регион страните са на различни етапи от демографския преход. В някои от тях - като Чехия, Германия, Унгария, Италия и Испания, профилът на населението е сред най-възрастните в световен план. Други страни (като Франция и Ирландия) имат сравнително млади профили, както и някои части от Руската федерация. За да се отговори на процеса на застаряване на населението и да се справят с променящите се нужди на населението, съществуващите здравни и пенсионни системи трябва да бъдат адаптирани.

Основни послания

- Регионът на Европа се характеризира с разнообразие и множественост на институционалните структури и демографските профили, които, въпреки различията, проявяват сходни тенденции, свързани със застаряването на населението.
- Застаряването на населението е най-напреднало сред по-богатите икономики в региона, но се наблюдава в целия регион. Темпът на застаряване е по-бърз в по-слабо развитите икономики в региона, където бюджетните ресурси могат да бъдат ограничени, за да се справят с това политическо предизвикателство.
- Продължаващите усилия за гарантиране на финансова устойчивост на пенсионната система в отговор на застаряването на населението доведоха до не толкова щедри пенсии в повечето страни и ограничаване на достъпа до тях. Ефективната възраст за пенсиониране се е повишила средно с две години в сравнение с деветдесетте години на миналия век и прогнозите показват, че до 2070 г. ще е необходимо допълнителното ѝ увеличение с още четири години. Ограничаването на достъпа до права и увеличените вноски в резултат на реформите могат да доведат до по-голяма поляризация на доходите сред възрастните хора.
- Въпреки увеличаването на нивото на активност, процентът на работещото население в региона ще се свие, особено ако нивата на нетна миграция намалее. Общото население ще намалее, особено след 2035 г., докато броят на хората на възраст 65+, както и този на над 80-годишните, ще се увеличи значително. Тези фактори ще съдействат за намаляване на приходите в системата и увеличаване на разходите, особено за здравеопазване.
- Застаряването на населението налага разработването на регламентирани дългосрочни грижи и услуги. Професионализирането на тези услуги е от съществено значение.

За да отговорят на процеса на застаряване на населението, организациите-членки на Международната асоциация за социално осигуряване (МАСО) в региона 1) разработиха и надградиха политики за формализиране на грижите, за да гарантират приложимостта на необходимите услуги и мобилизирането на всички налични ресурси; 2) внедриха решения за посрещане нуждите на възрастните хора; и 3) засилиха устойчивостта на предоставяните услуги (за последно в контекста на пандемията) най-често чрез внедряване на нови технологии.

Характеристики на застаряването на населението

По време на Световната здравна асамблея през май 2016 г. 194 държави, сред които почти всички държави в региона, признаха необходимостта от национална система за дългосрочни грижи към застаряващото население. На подрегионално ниво Европейският съюз следи застаряването в своите държави-членки и наблюдава бюджетните вариации в тази област. До 2050 г. Европа ще бъде глобалният регион с най-висок дял на възрастните граждани в света. В момента 20% от населението на региона е на възраст 65+, като се предвижда до 2070 г. процентът да достигне 30. В същото време се очаква дялът на хората на възраст над 80 години да се удвои, достигайки 13% от общото население до 2070 г.

От застаряването на населението ще има последствия и за профилите на заболяемостта: инфекциозните заболявания намаляват, но дългосрочните незаразни състояния като сърдечно-съдови заболявания, респираторни синдроми, хипергликемия, висок холестерол и рак се увеличават. Това нарастване на хроничните заболявания води до по-голяма уязвимост към епидемии, като настоящата пандемия на COVID-19, която е особено опасна за хората на възраст над 65 години.

В дългосрочен план, тъй като демографският ренесанс вече не е гарантиран, се очаква населението на региона да намалее с 5%, но дялът на хората над 65 години ще се увеличи. В резултат на това коефициентът на демографска зависимост (съотношението на броя на зависимите към тези в активна трудоспособна възраст) би трябвало да се повиши от 35% на 60%. Тези средни стойности прикриват значителните различия в рамките на Европа. До 2070 г. съотношението може да варира от по-малко от 30% в някои руски провинции до 90% в Полша, но все пак илюстрира широко разпространения характер на явлението. В резултат на това се очаква работната сила в региона да се свие средно с 16% до 2070 г.

Разликите в националните профили водят до различни подходи по отношение на грижите

В региона се срещат различни модели за финансиране на социалната закрила за възрастни хора. От гледна точка на пенсионирането, доминиращият модел в региона е разходопокривната пенсионна система. При нея пенсиите се финансират от осигурителни вноски, които са средно около 21% от заплатата и обикновено са придружени от финансирани от данъци универсални обезщетения. Такава е системата в Белгия и Франция. Дания, Нидерландия и Великобритания са сред страните, които имат система от универсални пенсии, като достъпът до тях се основава на условие за определен минимален период на пребиваване, като те са допълнени от капиталова система, често използваща модел на финансиране, основан на дефинираните вноски. Някои държави като Полша или Швеция и в по-малка степен Германия започнаха преход към пенсионни системи, основани на дефинирани осигурителни вноски (условни или индивидуални), често частично финансирани. Други страни в Европа, особено в югоизточната част на региона, използват алтернативния подход, който съчетава универсална държавна система с осигурителен фонд, позволяващ сумите да бъдат изплащани „накуп“ в различни моменти от живота. Този вариант на пенсионно осигуряване не е стабилизирани, като много страни в региона разпределиха през 2010 г. тежестта на разходите между първите два „стълба“ в полза на първия. Някои въведоха преразпределителни мерки, за да компенсират (поне частично) недостатъците на капиталовите пенсионни схеми по отношение на техните нива на покритие или адекватност. Унгария, Полша и Руската федерация са забележителни примери в това отношение.

Независимо от националния профил, мерките, предприети за гарантиране на общата устойчивост на пенсионните системи, могат да бъдат обобщени в четири основни подхода:

1. свиване или намаляване на финансовия размер на пенсиите, изплащани на пенсионери;
2. увеличаване на удържките, дължими от работещите - включително и по-високи вноски за пенсии от разхо-

допокривни схеми или по-ниски лихви и дивиденди, изплащани по индивидуални капиталови партии;

3. увеличаване на броя на населението в активна трудоспособна възраст;

4. публични заеми за финансиране на пенсиите, което води до по-висока финансова тежест за бъдещите поколения работници и данъкоплатци.

Като цяло, прогнозата е нетните разходи за подкрепа на остаряването да се увеличат с 1–2% от БВП на региона до 2070 г. Това е без да се взима предвид затягането на правилата за отпускане на пенсиите за старост. Показателно е, че това увеличение се дължи главно на нарастването на свързаните с възрастта разходи за здравеопазване.

Всички здравни системи са изправени пред повишаващите се разходи. Най-общо казано, увеличаването на продължителността на живота без съответна промяна в законодателството ще доведе до всеобщо увеличение на разходите през целия живот на хората, включително и на общите разходи за здравеопазване. Ако се вземат предвид парите, свързани с напредъка в медицинските грижи, и необходимостта от висококвалифицирани специалисти, разходите също ще се повишат значително – смята се, че те представляват 50% от ръста на разходите за здравеопазване от 1980 г. насам. Както вече беше дискутирано, очаква се бъдещият брой на осигурените лица да намалее. На свой ред, предизвикателствата пред финансирането стават все повече, тъй като ролята на личните здравни разходи намалява спрямо тези за колективно здравно осигуряване - в нововъзникващите европейски икономики индивидуалните разходи за здравни грижи все още представляват средно 30% от общите разходи за здравеопазване, в сравнение с 10% в западноевропейските и скандинавските страни. Освен това, през последните три десетилетия много страни в региона въведоха система за универсално покритие.

Изправени пред предстоящите предизвикателства, решаването на въпроса със сивата икономика остава от съществено значение за финансирането на подходящи институционални схеми. Това е особено вярно от гледна точка на дългосрочните пенсионни плащания или по отношение на мерките в подкрепа на независимия живот на възрастните хора, за които е необходимо стабилно и редовно финансиране. Въпреки че това също е строго индивидуално за всяка една държава, размерът на сивата икономика представлява допълнително препятствие пред способността на институциите да реагират добре на застаряването на населението. Колкото до тези предизвикателства, налице е съществено полово измерение. Притеснението относно неефективното или недостатъчното събиране на вноски е особено важна в страни, където сигурността на доходите на възрастните хора се дължи главно на универсалните публични пенсионни системи. На практика основните универсални пенсионни системи, финансирани чрез данъчно облагане, са в основата на голяма част от реакциите срещу застаряването на населението, докато плащанията от капиталовите пенсионни схеми, които често са субсидирани от данъци, остават привилегия на по-заможното малцинство.

Поляризацията на доходите при пенсиониране е явление, което се наблюдава във всички страни, включително тези, които са увеличили пенсионните вноски, за да гарантират финансовата устойчивост на своите пенсионни системи. В Швеция например средният работник може да очаква брутен коефициент на заместване от 55% от средния доход от целия си трудов живот, докато работник, чието възнаграждение е два пъти по-голямо от средното, може да очаква процент на заместване от почти 140%. Последните ще получават почти шест пъти по-голяма пенсия от тази на средния работник. Същото явление се наблюдава и в онези страни, в които частните пенсионни фондове играят по-съществена роля в националните пенсионни системи - Великобритания, Дания, Холандия и др.

Пенсионната и здравната система трябва да се справят с новите нужди, произтичащи от ясно изразеното застаряване на населението. Една от трудностите е как да се разграничат грижите, финансирани от здравно осигуряване, от услугите на социалното подпомагане. Способността за извършване на дейности от ежедневието (хранене, къпане, обличане, тоалет, мобилност и т.н.) обикновено се използва като ключов индикатор за оценка както на необходимостта от грижи, на нуждата от поддържащи услуги. Напълно е възможно да се нуждаете от поддържащи услуги, но не и от грижи, така и за да изпълнявате тези дейности от ежедневието. Нивото на квалификация, както и единичната цена, за предоставяне на такава подкрепа е по-ниско, отколкото когато говорим за грижи, които изискват квалифициран медицински персонал.

Каквато и да е формата на институционалната организация на пенсионната и здравната система, организацията на професионалното образование и обучение и формализирането на дейностите за подкрепа на възрастните хора представляват ключовите елементи за адекватен отговор на новите финансови организационни предизвикателства на застаряването на населението. Това е особено вярно за финансирането на политики за подкрепа на възрастните хора да останат независими, чието прилагане ще бъде едно от ключовите бюджетни предизвикателства през след-

ващите години. В допълнение към подкрепата за формализирането на работата и професионалното развитие на лицата, полагащи грижи, има нужда от институционална подкрепа за неформалните такива - членове на семейството или хора в местната общност, чието участие е доказано важно за гарантиране благосъстоянието на възрастните хора и техния независим живот. Въвеждането на стандарти за професионални грижи е от съществено значение, за да се избегне всякаква форма на малтретиране на възрастните хора.

Базови решения

Първо, необходимо е да се осигури въвеждането на услуги за застаряващото население. Появиха се различни инициативи за подобряване на услугите, предназначени за работници, наближаващи момента на пенсионирането, както и за пенсионери и възрастни хора, особено тези, които се нуждаят от грижи у дома или в институция. Шведската пенсионна агенция (SPA) създаде инструмент за планиране на пенсионирането (Utagsplaneraren), който гражданите използват за оценка на въздействието върху техния доход от пенсия от гледна точка на взетите решенията при избора на възрастта им за пенсиониране. За да задоволят нуждите на възрастните хора и да им помогнат да останат независими, различни страни прилагат съответните политики. В Азербайджан например, където Агенцията за устойчиво и оперативно социално осигуряване (DOST) провежда политика, която има за цел да подкрепи самотните възрастни хора при извършването на ежедневните дейности. За да подобри подкрепата, предоставяна на семейства в затруднение, полската Институция за социално осигуряване (ZUS) въведе специални услуги, предназначени включително и за възрастни хора, като част от т. нар. „политика на антикризисен щит“.

Второ, от съществено значение е да се запази устойчивостта на услугите за възрастни хора дори във времена на политическа, социална или здравна криза. По отношение на устойчивостта на специализираните услуги са разработени различни решения. За да се поддържат услуги, които са сериозно засегнати от пандемията с COVID-19, бяха въведени специфични протоколи, които широко използват информационните технологии. Институцията за социално осигуряване на Финландия (KELA) например е внедрила два различни чат-бота за подпомагане на осигурените лица, особено в контекста на пандемията. Друг пример е възможността, въведена от полския ZUS и на други места в региона, за организиране на виртуални посещения и срещи с консултанти чрез видеовръзка. Има разработени множество дистанционни услуги, предоставящи персонализирани напътствия на осигурените лица, независимо от времето и мястото. Широко се използват дигитални инструменти, които позволяват безконтактен достъп до всички предлагани услуги. Федералното пенсионно осигуряване на Германия (Deutsche Rentenversicherung Bund – DRV) например е разработило цялостна дигитална стратегия. Този подход изисква внедряването на услуги за поддръжка и организирането на обучения за използването на тези нови инструменти, особено за възрастните хора, на които най-вероятно ще им е по-трудно да използват тези технологии. Държавната агенция за социално осигуряване на Латвия (SSIA) успя да внедри (чрез единното обслужване на клиентите, предоставяно от местните власти) компютърни обучители (е-асистенти), за да успее да запознае потребителите с онлайн услугите.

Трето, необходимо е засилване на формализирането на пазара на труда и разширяване на обхвата на социалната защита. Подобряването на достъпа до официална заетост, което да разшири осигурителната и данъчната основа, ще засили публичното финансиране на услугите и подкрепата за възрастните хора. В тази връзка в региона се разработват различни подходи. Общественото образование по отношение на ролята на социалното осигуряване помага да се подобри разбирането на гражданите за важността на формализирането на заетостта. Пример за това е комуникационната политика, разработена от Единния капиталов пенсионен фонд на Казахстан. Освен това, опростяването на процедурите за плащане на осигуровки от наистина малките предприятия става широко разпространено. Турция предлага два примера - програма „Обикновена молба за заетост“ и опростяване на плащането на осигуровките за пенсия от втория стълб. Опростените процедури могат да се прилагат и за въвеждането на професионални стандарти за немедицински услуги, свързани с политики за подпомагане на независимия живот на възрастните хора. Френската централна агенция за социално осигуряване (Agence centrale des organismes de sécurité sociale – ACOSS) създаде услуги за опростяване на узаконяването на подобен род дейности, придружено от данъчно облекчение за наетия болногледач.

Добри практики

Франция: Подкрепа за формализирането на персоналните услуги

Френската централна агенция за социално осигуряване, която ръководи структурите за събиране на осигурителни вноски и семейни помощи (URSSAF), прилага политика, посветена на формализирането и професионализирането на персоналните услуги. Целта е да се професионализират и формализират услугите за домашна помощ, особено тези, които са свързани с подпомагането на възрастните хора да живеят самостоятелно. С помощта на т. нар. „нематериален трудов ваучер за универсална услуга“ (CESU+) беше опростен процесът на формализиране на домашната помощ и намаляване на данъчните разходи за хората, които я получават. На практика това включва опростена онлайн система за записване, подкрепена от политика за данъчните разходи, при която държавата поема половината от разходите за наемане на болногледач. Целта е да се гарантира професионализирането на услугите за домашни грижи и да се даде на работещите в тази област официален статут на работници, като им се осигури и свързания с това достъп до професионално обучение. Лицата, полагащи грижи, които са самонаети, могат да плащат осигуровки и да получават правото на пълна социална закрила. Това е процес, който води до формализиране на микропредприятията с тяхната регистрация като еднолично дружество.

Азербайджан: Политика за социална подкрепа за хора на възраст 65+

Азербайджанската агенция за устойчиво и оперативен социално осигуряване (DOST) предоставя социални услуги у дома за възрастни хора, живеещи сами без близки роднини или законни представители. Социалните работници помагат на възрастните хора с домакинска работа, почистване, закупуване на храна и лекарства, плащания на сметки и други задачи. Освен това, агенцията е разработила инициативи за подобряване осигуряването на социална сигурност за възрастните хора, включително подпомагане подобряването на качеството им на живот и насърчаване на тяхното активно участие в обществото. Агенцията е определена за изпълнителен орган на третия компонент на съвместния проект за „активно остаряване“ от Министерството на труда и социалната защита на населението на Република Азербайджан (MLSP) и Фонда на ООН за населението (UNFPA). По проекта са налице действия в няколко насоки: споделяне на опита на възрастните хора с по-младото поколение; предоставяне на нови знания и умения за информационните технологии на възрастните хора и организиране на развлекателни дейности за тях. Също така, агенцията е създала програмата „Silver DOST“, която наема пенсионери като доброволци за минимум два месеца. Проектът позволява на хора от различен произход да станат временни социални работници и да обслужват граждани в центровете за обслужване на DOST.

*** Материалът е публикуван със значителни съкращения и със заглавие от редакционния екип на бюлетина.**

Оригиналният източник: <https://ww1.issa.int/analysis/meeting-needs-ageing-population-europe>